

Analýza stavu malého a stredného podnikania

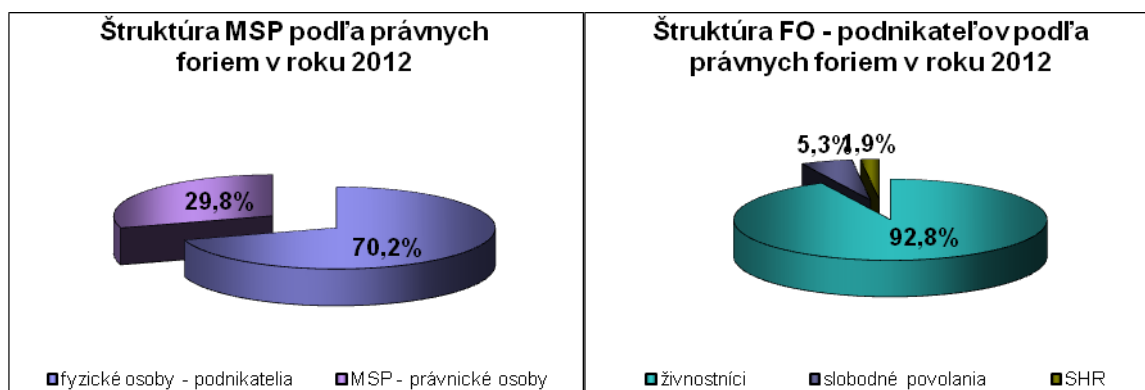
1.1 Charakteristika malého a stredného podnikania (ďalej len „MSP“) na Slovensku

Malé a stredné podniky sú bezpochyby pilierom slovenského hospodárstva. Tvoria 99,9 % podiel z celkového počtu podnikateľských subjektov, v podnikovej ekonomike poskytujú pracovné príležitosti 71,8 % aktívnej pracovnej sily a podieľajú sa 55,1 % na tvorbe pridanej hodnoty.

1.1.1 Stav a vývoj početnosti MSP

Z hľadiska početnosti malých a stredných podnikov podľa právnych foriem na Slovensku prevládajú fyzické osoby – podnikatelia. Z celkového počtu malých a stredných podnikov v roku 2012 (551 608) tvorili fyzické osoby – podnikatelia 70,2 % a MSP – právnické osoby 29,8 %. V rámci fyzických osôb – podnikateľov majú dominantné zastúpenie živnostníci (92,8 %). Osoby podnikajúce formou slobodných povolání tvoria 5,3 % a samostatne hospodáriaci roľníci (SHR) 1,9 % z celkového počtu fyzických osôb – podnikateľov.

Graf č.1 a č.2

Zdroj: Štatistický úrad SR, spracované NARMSP

Fyzické osoby – podnikatelia

Podľa údajov a metodiky Štatistického úradu SR (ŠÚ SR) bolo ku koncu decembra 2012 evidovaných celkovo 387 452 fyzických osôb – podnikateľov, pričom ich počet sa medziročne znížil o 3,7 %. Z celkového počtu fyzických osôb – podnikateľov bolo 359 575 živnostníkov (z toho 359 574 v kategórii MSP), 20 382 osôb podnikajúcich v slobodných povolaniach a 7 495 samostatne hospodáriacich roľníkov.

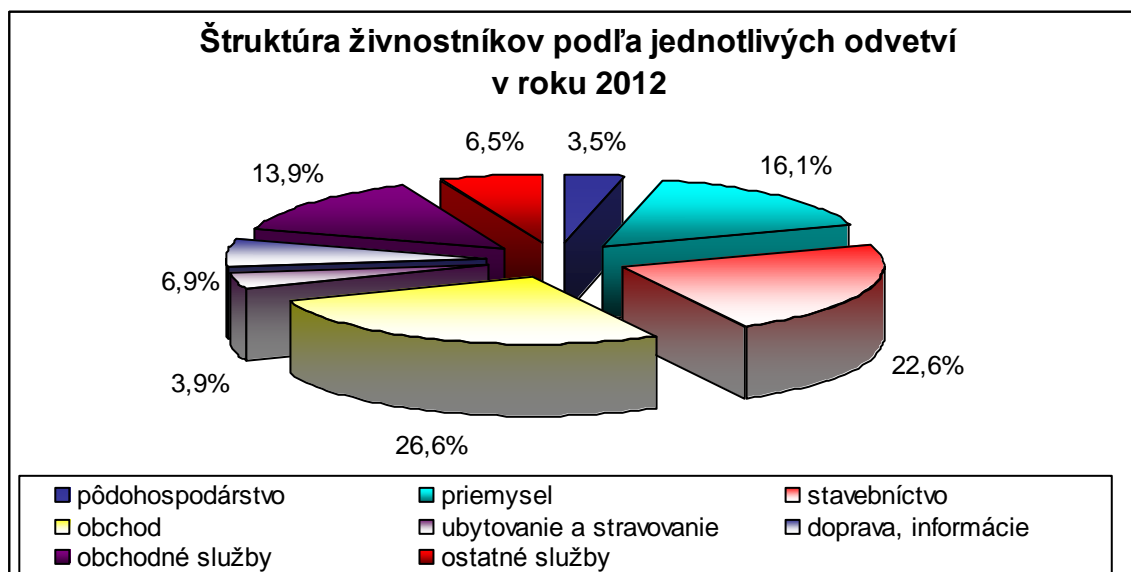
Odvetvová štruktúra živnostníkov

V rámci odvetvového členenia živnostníkov patria medzi najvýznamnejšie odvetvia podľa klasifikácie SK NACE obchod so 95 752 (26,6 %) živnostníkmi, stavebníctvo s 81 270 (22,6 %) živnostníkmi, priemysel s 57 958 (16,1 %) živnostníkmi a obchodné služby (sekcia SK NACE K až N) s 49 923 (13,9 %) živnostníkmi. V sektore dopravy a informácií (sekcia SK NACE H, J) pôsobí 24 796 (6,9 %) živnostníkov, v ostatných službách (sekcia SK NACE

O až S) 23 457 (6,5 %) živnostníkov, v ubytovaní a stravovaní 13 857 (3,9 %) živnostníkov a v pôdohospodárstve (sekcia SK NACE A) 12 561 (3,5 %) živnostníkov.

Medziročný pokles početnosti živnostníkov bol po prvý krát zaznamenaný **vo všetkých odvetviach hospodárstva**. Najviac živnostníkov v roku 2012 pokleslo v obchode (o 5 750), v stavebníctve (o 5 114), v priemysle (o 3 152) a v obchodných službách (o 747). Vývoj odvetvovej štruktúry živnostníkov od roku 2009 je charakterizovaný rastúcim zastúpením živnostníkov v odvetví služieb a poklesom v odvetví obchodu, priemyslu a stavebníctva.

Graf č.3

Zdroj: Štatistický úrad SR, spracované NARMSP

Z celkového počtu osôb podnikajúcich v slobodných povolaniach pôsobilo v r. 2012 podľa klasifikácie SK NACE 33,9 % v oblasti pomocných činností v poisťovníctve a v dôchodkovom zabezpečení, 23,4 % v ambulatnej a zubnej lekárskej činnosti, 21,9 % v oblasti právnych činností, 6,2 % v architektonických a inžinierskych činnostiach, 4,2 % vo veterinárnych činnostiach a 10,4 % v ostatných oblastiach. Vývoj profesijnej štruktúry slobodných povolání charakterizuje postupný nárast činností v poisťovníctve a v dôchodkovom zabezpečení sprevádzaný postupným poklesom činností v oblasti ambulatnej a zubnej lekárskej starostlivosti. Zároveň sa prejavuje aj diverzifikácia činností (nárast v kategórii ostatné činnosti medzi r. 2010 – 2012 o 4,6 p. b.).

Regionálna štruktúra živnostníkov

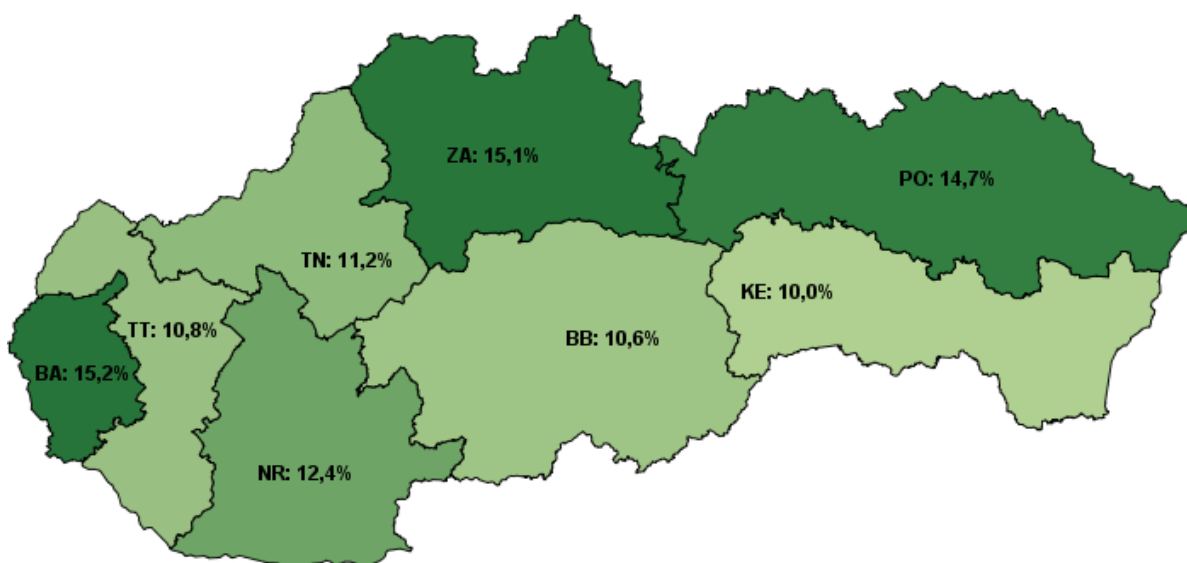
Najviac živnostníkov v roku 2012 pôsobilo podľa údajov Registra organizácií ŠÚ SR v Bratislavskom kraji (15,2 %), v Žilinskom kraji (15,1 %) a v Prešovskom kraji (14,7 %). V Nitrianskom kraji pôsobilo 12,4 % živnostníkov, v Trenčianskom kraji 11,2 % živnostníkov, v Trnavskom kraji 10,8 % živnostníkov, v Banskobystrickom kraji 10,6 % živnostníkov a Košickom kraji 10,0 % živnostníkov. Medziročne najvyšší pokles počtu živnostníkov bol zaznamenaný v Žilinskom kraji (7,7 %).

Z celkového počtu samostatne hospodáriacich roľníkov bolo 19,0 % registrovaných v Nitrianskom kraji, 18,3 % v Banskobystrickom kraji, 14,0 % v Košickom kraji

a v Prešovskom kraji, 13,2 % v Žilinskom kraji, 11,5 % v Trnavskom kraji, 6,3 % v Bratislavskom kraji a 3,6 % v Trenčianskom kraji.

Osôb podnikajúcich v slobodných povolaniach bolo registrovaných 20,6 % v Bratislavskom kraji, 14,6 % v Košickom kraji, 12,5 % v Prešovskom kraji, 12,3 % v Nitrianskom kraji, 11,8 % v Banskobystrickom kraji, 10,0 % v Žilinskom kraji, 9,4 % v Trenčianskom kraji a 8,7 % v Trnavskom kraji.

Regionálna štruktúra živnostníkov podľa krajov SR v roku 2012

Mapový podklad © Úrad geodézie, kartografie a katastra Slovenskej republiky, č. 39-112-1788/2013, vyhotovené NARMSP na základe údajov ŠÚSR.

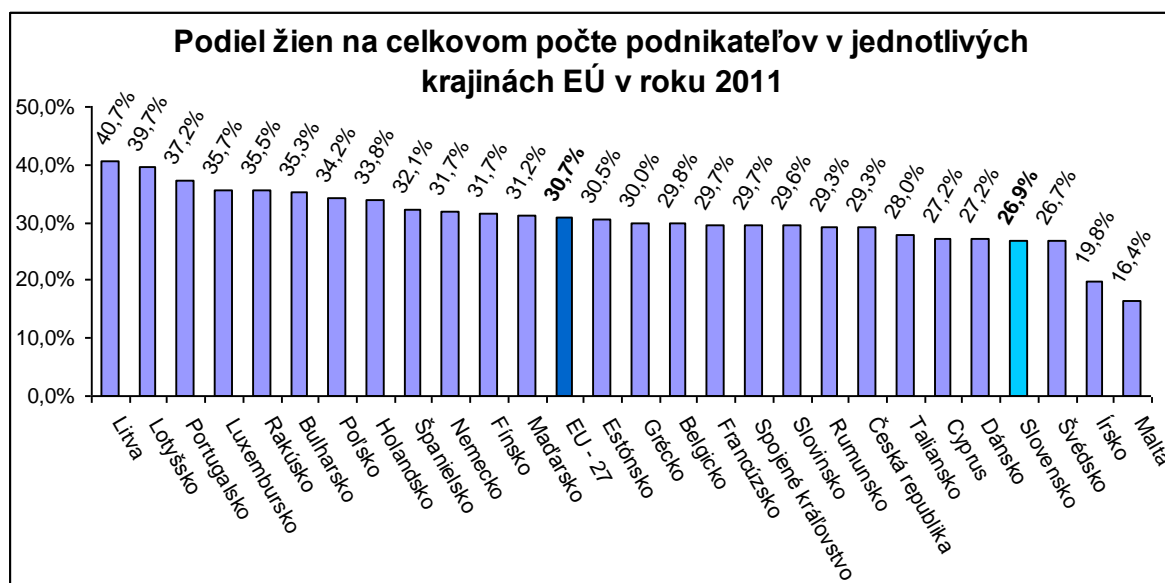
Rodová štruktúra živnostníkov

Z celkového počtu fyzických osôb – podnikateľov evidovaných v registri organizácií ŠÚ SR bolo ku koncu roka 2011 72,3 % mužov a 27,7 % žien. Z pohľadu jednotlivých právnych foriem dosahovali ženy – podnikateľky v roku 2011 najväčšie zastúpenie u osôb podnikajúcich v slobodných povolaniach (53,5 %). Podstatne nižšie zastúpenie mali u živnostníkov (26,5 %) a samostatne hospodáriacich roľníkov (24,9 %).

Zastúpenie žien živnostníčok v rámci jednotlivých odvetví podľa SK NACE bolo v roku 2011 v intervale od 1,8 % v stavebníctve do 61,2 % v ostatných službách (sekcia SK NACE O až S). V rámci ostatných odvetví dosiahol podiel žien 10,8 % v pôdohospodárstve (sekcia SK NACE A), 13,5 % v priemysle, 38,9 % v obchode, 39,6 % v ubytovaní a stravovaní, 13,6 % v doprave a informáciách (sekcia SK NACE H, J) a 49,6 % v obchodných službách (sekcia SK NACE K až N).

Zastúpenie žien v podnikaní na Slovensku je jedno z najnižších v rámci krajín EÚ, čo dokazuje nasledujúci graf.

Graf č.4

Zdroj: Eurostat, the European Union Labour Force Survey, spracované NARMSP

Veková štruktúra živnostníkov

Z hľadiska vekovej štruktúry mali v roku 2011 najväčšie zastúpenie fyzické osoby – podnikatelia vo vekovej kategórii 30 až 39 ročných (28,6 %), následne v kategórii 40 až 49 ročných (27,0 %), v kategórii 50 až 59 ročných (22,5 %) a v kategórii menej ako 30 rokov (14,7 %). Vo vekovej kategórii 60 a viac ročných bolo v roku 2011 aktívnych 7,2 % podnikateľov.

Dlhodobým problémom Slovenska je nízke zapojenie vyšších vekových kategórií obyvateľstva do podnikania (v širšom kontexte do ich zapojenia do ekonomickej aktivity). V medzinárodnom porovnaní dosahuje Slovensko najnižšie zastúpenie generácie 50+ v podnikaní v rámci krajín EÚ (2011). Pomerne vysoký podiel mladých podnikateľov na celkovom počte podnikateľov na Slovensku má každoročne klesajúci charakter.¹ V roku 2011 dosiahnutý podiel mladých podnikateľov (fyzických osôb) vo veku menej ako 30 rokov 14,7 % bol nižší oproti roku 2010 o 0,5 percentuálneho bodu (ďalej „p. b.“), ako aj roku 2008 o 2,2 p. b. Podpore podnikania znevýhodnených skupín obyvateľstva na Slovensku, ako sú ženy, mladí, či seniori, bude preto potrebné v rámci implementácie jednotlivých princípov SBA venovať primeranú pozornosť.

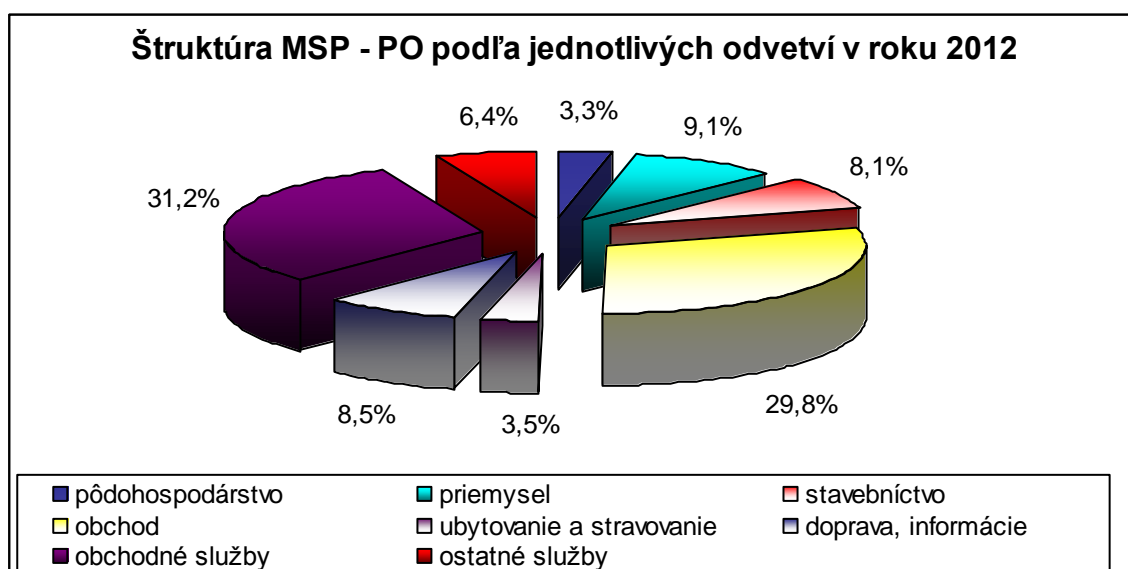
Právnické osoby – podniky

V Registri organizácií ŠÚ SR bolo ku koncu decembra 2012 evidovaných 222 929 aktívnych právnických osôb, z toho 164 771 podnikov. Rozhodujúcu časť z celkového počtu podnikov tvorili mikro podniky (0 až 9 zamestnancov, vrátane podnikov s nezisteným počtom zamestnancov) 91,3 %. Malé podniky (10 až 49 zamestnancov) tvorili 6,8 %, stredné podniky (50 až 249 zamestnancov) 1,6 % a veľké podniky (250 a viac zamestnancov) 0,4 %. Malé a stredné podniky tvorili celkovo 99,6 % podiel (164 157 v absolútnom vyjadrení) na celkovom počte podnikov – právnických osôb. Počet evidovaných aktívnych podnikov medziročne narástol len v kategórii mikropodnikov (o 13 761) na 150 433, počet malých

¹ Zdroj: NARMSP, Analýza rodového a vekového zloženia fyzických osôb – podnikateľov v roku 2011

podnikov poklesol o 2 699 na 11 151, počet stredných podnikov poklesol o 188 na 2 573. Súhrne sa medziročne zvýšil počet malých a stredných podnikov – právnických osôb o 10 890 (o 7,1 %), avšak len vďaka mikropodnikom. Najviac malých a stredných podnikov – právnických osôb podľa klasifikácie SK NACE pôsobilo v oblasti obchodných služieb (sekcia SK NACE K až N- 51 267), obchodu (48 989), priemyslu (14 993), dopravy a informácií (13 957) a stavebníctva (13 346). V ostatných službách (sekcia SK NACE O až S) pôsobilo 10 436 podnikov, v pôdohospodárstve 5 359 a v oblasti ubytovania a stravovania 5 810.

Graf č.5

Zdroj: Štatistický úrad SR, spracované NARMSP

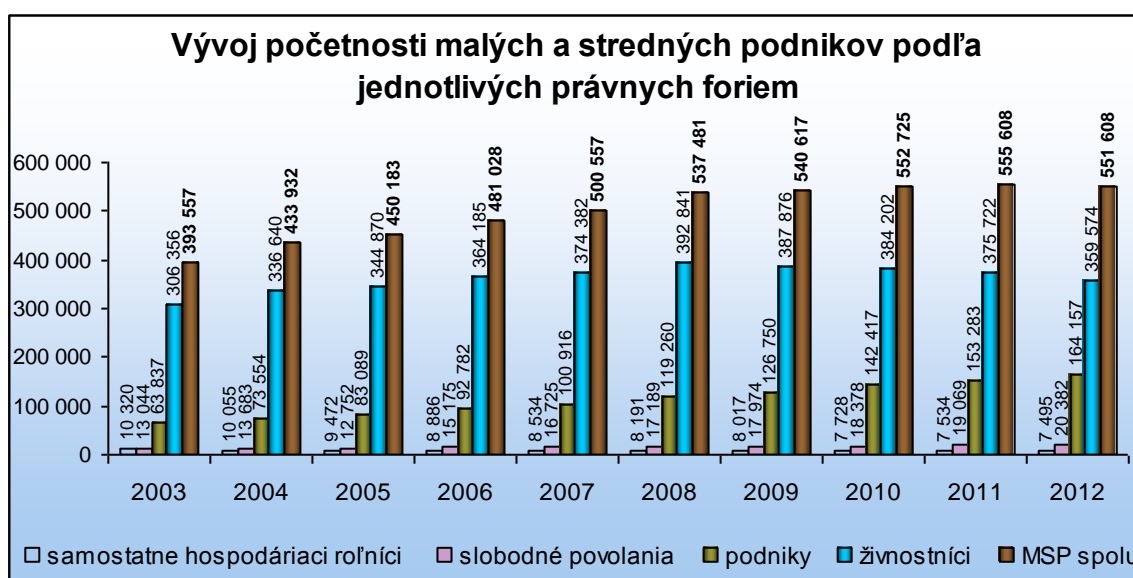
V porovnaní s rokom 2011 narástol počet malých a stredných podnikov vo všetkých odvetviach, najviac v oblasti obchodných služieb o 4 691, v obchode o 2 295, v doprave a informáciách o 1 230, v stavebníctve o 868, v ostatných službách o 844, v priemysle o 439, v ubytovaní a stravovaní o 371 a v oblasti pôdohospodárstva o 156. Z dlhodobého hľadiska je odvetvová štruktúra malých a stredných podnikov charakterizovaná klesajúcim zastúpením malých a stredných podnikov, ktoré pôsobia v oblasti obchodu, priemyslu a pôdohospodárstva a naopak rastúcim zastúpením v službách a pomerne stabilným v stavebníctve. Z celkového počtu malých a stredných podnikov (právnických osôb) pôsobilo v roku 2012 v Bratislavskom kraji 35,5 %, v Nitrianskom kraji 10,3 %, v Košickom kraji 10,2 %, v Žilinskom kraji 9,2 %, v Prešovskom a v Trnavskom kraji 9,1 %, v Banskobystrickom kraji 8,6 % a v Trenčianskom kraji 7,9 %.

Vývoj celkovej početnosti malých a stredných podnikov

Základným kvantitatívnym ukazovateľom, ktorý odzrkadľuje aj celkovú kvalitu podmienok pre podnikanie je počet malých a stredných podnikov. Vývoj celkovej početnosti malých a stredných podnikov z dlhodobého hľadiska vykazoval do roku 2008 významné medziročné prírastky, avšak od roku 2009, v ktorom sa v slovenskom hospodárstve plne prejavili následky hospodárskej a finančnej krízy sa priemerná medziročná dynamika rastu malých a stredných podnikov znížila na úroveň 0,7 %. Zníženie dynamiky rastu celkovej početnosti malých a stredných podnikov od roku 2009 súvisí s odlišnými vývojovými tendenciami, ktoré sú zaznamenané v rámci jednotlivých právnych foriem. Celkový počet malých a stredných

podnikov – právnických osôb síce rástol od roku 2009 priemerným medziročným tempom o 8,3 %, avšak rast zaznamenávali iba mikropodniky. Naopak, počet fyzických osôb – podnikateľov v priebehu predchádzajúcich štyroch rokov vykazuje priemerný medziročný pokles 1,9 %. Na pokles fyzických osôb – podnikateľov vplýva najmä zníženie počtu živnostníkov, keď napríklad v roku 2012 ich počet medziročne poklesol o 16 148 (o 3,7 %). V roku 2012 bol podľa údajov Štatistického úradu SR po prvýkrát zaznamenaný pokles počtu malých a stredných podnikov (medziročne o 4 000 podnikov). Historický pokles počtu malých a stredných podnikov súvisí s nižším rastom slovenského hospodárstva a nevýrazným domácim dopytom, ale aj s nedostatočným skvalitňovaním podmienok na podnikanie, ktoré by podporovali rast existujúcich a vytváranie nových podnikov v zmysle princípu SBA č.1 „Vytvoriť priaznivé a motivujúce prostredie pre podnikateľov“. Na konci roka 2012 bolo z celkového počtu aktívnych podnikateľských subjektov 97,0 % mikropodnikov, 2,4 % malých podnikov a 0,5 % stredných podnikov.

Graf č.6

Zdroj: Štatistický úrad SR, spracované NARMSP

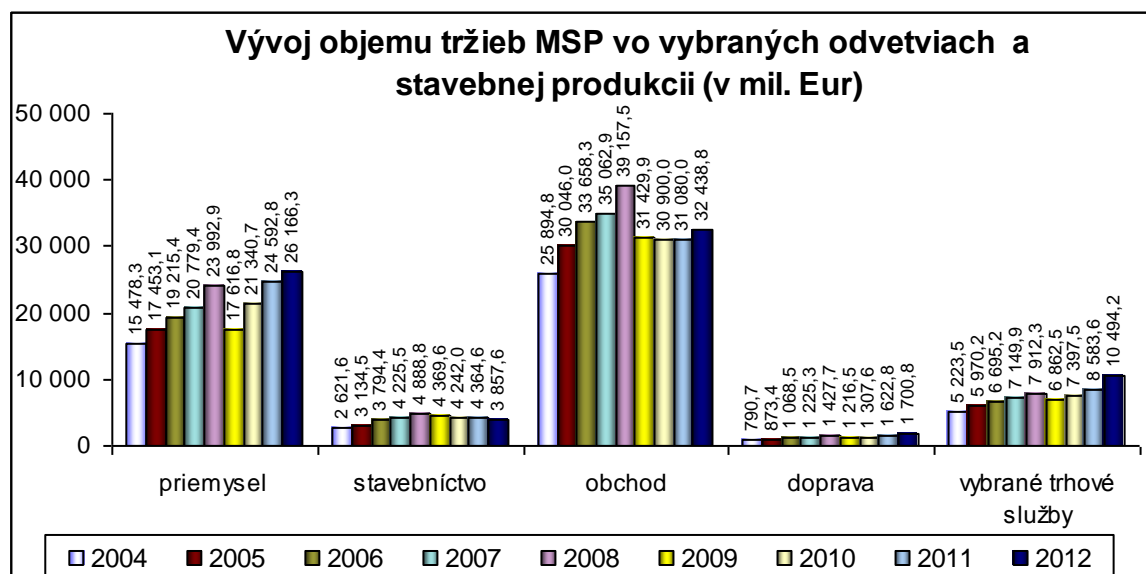
1.1.2 Postavenie MSP v ekonomike SR

Postavenie MSP v najvýznamnejších odvetviach

Podľa predbežných údajov ŠÚ SR sa v roku 2012 vytvoril hrubý domáci produkt v bežných cenách v objeme 71 463 mil. Eur, pričom v porovnaní s rokom 2011 reálne narástol o 2 %. Na celkovej tvorbe hrubého domáceho produktu (podľa Štatistickej klasifikácie ekonomických činností SK NACE) sa v bežných cenách najviac podieľal priemysel 25,5 %, veľkoobchod a maloobchod, oprava motorových vozidiel a motocyklov; doprava a skladovanie, ubytovacie a stravovacie služby 19,3 %, verejná správa, obrana, povinné sociálne zabezpečenie, vzdelávanie, zdravotníctvo a sociálna pomoc 12,1 %, stavebníctvo 7,4 %, odborné, vedecké a technické činnosti, administratívne služby 6,9 %, činnosti v oblasti nehnuteľností 6,4 % a ostatné odvetvia s podielom menším ako 4,2 %. Malé a stredné podniky na Slovensku sa vo významnej miere podieľajú na celkovom objeme realizovaných tržieb za vlastné výkony a tovar v jednotlivých odvetviach a stavebnej produkcii. Podiel malých a stredných podnikov na celkovom objeme tržieb v roku 2012 predstavoval

od 31,8 % v priemysle do 87,7 % vo vybraných trhových službách². Podiel malých a stredných podnikov na stavebnej produkcii dosiahol 80,1 %. V odvetví obchodu predstavoval podiel malých a stredných podnikov na tržbách 77,5 %, v odvetví dopravy (ostatná osobná pozemná doprava, nákladná cestná doprava a sťahovacie služby) 75,9 %. Malé a stredné podniky (vrátane FO - podnikateľov) zaznamenali v posudzovaných odvetviach v roku 2012 medziročný rast tržieb v bežných cenách. Stavebná produkcia malých a stredných podnikov však naopak medziročne poklesla. Najvýraznejšie sa tržby malých a stredných podnikov zvýšili vo vybraných trhových službách (22,3 %), následne v priemysle (6,4 %), doprave (4,8 %) a v obchode (4,4 %). Stavebná produkcia malých a stredných podnikov sa oproti roku 2011 medziročne znížila o 11,6 %. Úroveň realizovaných tržieb malých a stredných podnikov v obchode a výška stavebnej produkcie v roku 2012 stále nedosiahli úroveň predkrízového roku 2008.

Graf č.7³

Zdroj: Štatistický úrad SR, spracované NARMSP

Podiel MSP na vybraných ekonomických ukazovateľoch

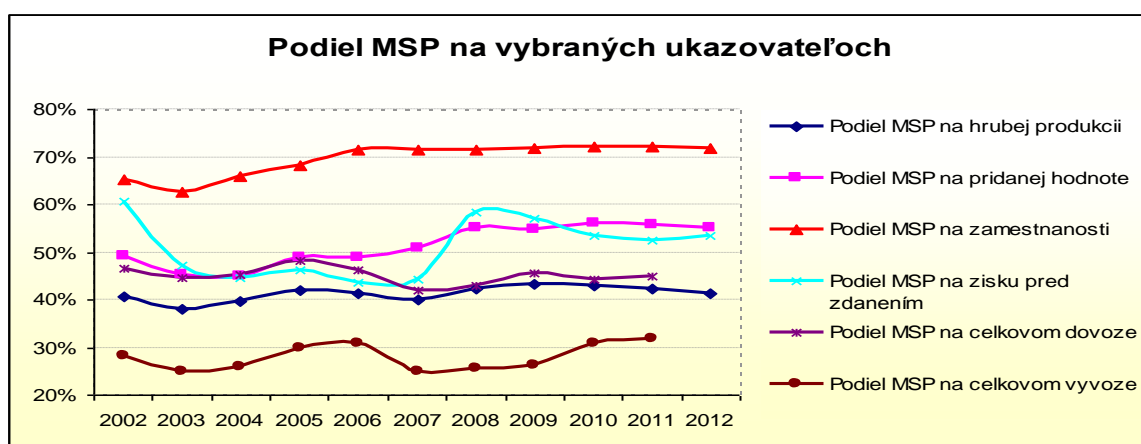
V roku 2012 sa medziročne znížil podiel malých a stredných podnikov (právnických osôb – nefinančných korporácií) na vytvorenej hrubej produkcii a pridanej hodnote a naopak mierne zvýšil na dosiahnutom zisku pred zdanením (podľa predbežných údajov ŠÚ SR). Podiel MSP – právnických osôb na hrubej produkcii v nefinančnom podnikovom sektore v roku 2012 dosiahol 41,3 %. Uvedený podiel sa znížil o 1,1 p. b. oproti roku 2011 a o 0,9 p. b. oproti roku 2008. V bežných cenách medziročne rástla hrubá produkcia MSP – právnických osôb v nefinančnom sektore o 0,9 % a dosiahla úroveň 48 265 mil. Eur. Hrubá produkcia mikro podnikov sa medziročne zvýšila o 40,3 % na úroveň 14 075,7 mil. Eur, malých podnikov

² Do vybraných trhových služieb zaraduje ŠÚSR činnosti v oblasti nehnuteľností, odborné a technické činnosti (právne a účtovnícke činnosti, poradenstvo v oblasti riadenia, architektonické a inžinierske činnosti, reklama a ostatné odborné činnosti), administratívne a podporné služby (prenájom a lízing, sprostredkovanie práce, činnosť cestovných agentúr a kancelárií, bezpečnostné a pátracie služby, administratívne pomocné činnosti), ostatné vzdelávanie a pomocné vzdelávacie činnosti, činnosti v oblasti umenia, zábavy a rekreácie, oprava počítačov a rôznych potrieb a osobné služby (divízie 68, 69-75, 77-82, 90-93, 94-96, a skupiny 85.5-6).

³ Údaje v grafe č.7 do roku 2008 vychádzajú z triedenia tržieb podľa klasifikácie OKEČ a za roky 2009 až 2012 z triedenia podľa revidovanej klasifikácie SK NACE.

poklesla o 23,5 % na úroveň 12 228,8 mil. Eur a stredných podnikov vzrástla o 0,6 % na úroveň 21 960,9 mil. Eur⁴. Podiel MSP – právnických osôb na tvorbe pridanej hodnoty v nefinančnom podnikovom sektore v roku 2012 dosiahol 55,1 %. Obdobne ako v prípade hrubej produkcie sa podiel MSP na pridanej hodnote znížil o 0,5 p. b. oproti roku 2011 a o 0,1 p. b. oproti roku 2008. Pridaná hodnota MSP – právnických osôb v nefinančnom podnikovom sektore medziročne narástla v bežných cenách o 0,2 % a dosiahla úroveň 18 049 mil. Eur. Pridaná hodnota mikro podnikov sa medziročne zvýšila o 35,8 % na úroveň 6 639,9 mil. Eur, pridaná hodnota malých podnikov bola medziročne nižšia o 26,2 % (4 647,7 mil. Eur) a stredných podnikov o 1,0 % a dosiahla úroveň 6 761,5 mil. Eur. Podiel MSP – právnických osôb na zisku pred zdanením v nefinančnom sektore dosiahol 53,4 %. Medziročne sa dosiahnutý podiel zvýšil o 1,1 p. b., ale oproti roku 2008 je stále nižší o 4,8 p. b. Medziročne sa zisk MSP – právnických osôb v nefinančnom podnikovom sektore znížil o 6,1 % a dosiahol úroveň 4 730,1 mil. Eur. Zisk pred zdanením malých podnikov sa medziročne znížil o 0,8 % na úroveň 3 670,6 mil. Eur a zisk stredných podnikov sa znížil o 20,8 % na úroveň 1 059,5 mil. Eur. Napriek významnému postaveniu malých a stredných podnikov v ekonomike SR, v zahranično-obchodnej výmene Slovenska pretrvávajú dominantné postavenie veľkých podnikov. Malé a stredné podniky sa v roku 2011 podieľali na celkovom objeme vývozu 31,7 %, čo v absolútnom vyjadrení predstavuje 16 420,5 mil. Eur a čo je o 0,8 p. b. viac ako v roku 2010. Z celkového vývozu malých a stredných podnikov v roku 2011 predstavoval vývoz do krajín EÚ 89,4 % podiel (14 681,6 mil. Eur). Vývoz MSP do krajín mimo EÚ predstavoval 10,6 % (1 738,9 mil. Eur) z celkového vývozu MSP v roku 2011. Pomerne nízky podiel vývozu MSP do krajín mimo EÚ poukazuje na výraznejšiu potrebu podpory expanzie MSP na tieto trhy. Z celkového počtu MSP – právnických osôb evidovaných v Registri organizácii ŠÚ SR vykonávalo v roku 2011 vývoz tovaru len 13,9 % podnikov. V rámci odvetvia priemyselnej výroby vykonával vývoz tovarov takmer každý tretí malý a stredný podnik. Podiel MSP na celkovom dovoze v roku 2011 dosiahol 44,9 %, čo je 23 169,4 mil. Eur, pri medziročnom raste o 0,8 p. b. Na celkovom dovoze MSP v roku 2011 sa podieľal dovoz z krajín EÚ 80,0 % (18 527,2 mil. Eur). Dovoz MSP z krajín mimo EÚ dosiahol v roku 2011 úroveň 4 642,3 mil. Eur, čo predstavuje 20,0 % z celkového dovozu MSP.

Graf č.8⁵

Zdroj: NARMSP, na základe údajov ŠÚSR

⁴ Podľa metodiky ŠÚ SR sú za nefinančné korporácie považované ziskovo orientované podnikateľské subjekty zapísané v obchodnom registri vo všetkých oblastiach činnosti, okrem finančných činností. Patria sem tiež príspevkové organizácie, ktoré svoje výdavky kryjú z viac ako 50 % tržbami.

⁵ Údaje o postavení MSP na celkovom dovoze a vývoze v roku 2012 neboli v čase spracovania materiálu dostupné.

1.1.3 Vývoj ukazovateľov finančnej výkonnosti MSP

Na základe údajov spracovaných z dostupných finančných výkazov dosiahol v roku 2011 podiel MSP s kladným hospodárskym výsledkom (vrátane nulového HV) na celkovom počte MSP 56,1%. Z tohto počtu až 11,6% MSP hospodáril v r. 2011 s nulovým výsledkom. Znamená to teda že len polovica MSP platí daň z príjmu. Podiel malých a stredných podnikov s kladným hospodárskym výsledkom sa medziročne zvýšil o 0,5 p. b., ale oproti predkrízovému roku 2008 je stále nižší o 4,4 p. b. V rámci jednotlivých veľkostných kategórií sa oproti roku 2008 najvýraznejšie tento podiel znížil mikro podnikom (o 3,2 p. b.), malým podnikom (o 1,6 p. b.) a následne stredným podnikom (o 1,4 p. b.). Na porovnanie, podiel veľkých podnikov s kladným hospodárskym výsledkom prekročil predkrízovú hodnotu už v roku 2010. Z uvedených údajov je zrejmé, že hospodársky prepád mal najnegatívnejší vplyv na MSP, predovšetkým mikro podniky, ktoré sa do roku 2011 nedokázali v podiele ziskových podnikov dostať na úroveň predkrízových hodnôt.

Z pohľadu jednotlivých odvetví sa najstabilnejším odvetvím v turbulentných časoch ukázalo byť pôdohospodárstvo, ktorému sa ako jedinému podarilo v roku 2011 prekročiť predkrízové hodnoty (o 2,1 p. b.). V ostatných odvetviach dosiahol podiel malých a stredných podnikov s kladným hospodárskym výsledkom v roku 2011 od 3 do 9 p. b. pod hodnotami z roku 2008. V najväčšej miere bolo zasiahnuté stavebníctvo, ktoré sa prepadlo v podiele ziskových MSP v roku 2011 na 55,1 % (o 9,4 p. b.).

Hospodársky pokles medzi rokmi 2008 a 2009 sa odrazil na početnosti MSP s kladným hospodárskym výsledkom približne rovnakou intenzitou (pokles cca od 6 do 7 p. b.) vo všetkých krajoch SR. V roku 2011 nedosiahol podiel ziskových MSP hodnoty roku 2008 ani v jednom z krajov SR, pričom najvyšší prepád bol zaznamenaný v Bratislavskom kraji. Stredná hodnota ukazovateľa rentabilita tržieb (na základe EBITDA), ktorá vypovedá o zhodnotení spotrebovaných vstupov tým, že dáva do pomeru zisk upravený o daň, odpisy a nákladové úroky k tržbám⁶, dosiahla v sektore malých a stredných podnikov v roku 2011 hodnotu 2 %. Uvedená hodnota bola nižšia oproti roku 2010 (pokles o 0,4 p. b.), ako aj roku 2008 (pokles o 2,0 p. b.). Rentabilita tržieb je dlhodobo najnižšia u mikro podnikov (1,4 % v roku 2011). Z pohľadu odvetví má vzhľadom na predmet činnosti najvyššiu rentabilitu tržieb poľnohospodárstvo a naopak najnižšiu obchod. Hospodársky prepád v roku 2009 však zasiahol všetky odvetvia, pričom najvýraznejšie už spomínaný obchod (pokles o vyše polovicu z 2,4 % na 0,9 %) a stavebníctvo (trochu miernejší pokles z 3,5 % na 1,7 %). Tento pokles pokračoval v silnom tempe v týchto dvoch odvetviach aj v nasledujúcich rokoch.

Na druhej strane v poľnohospodárstve vzrástla stredná hodnota rentability tržieb na konci roku 2011 na hodnotu 16,6 % (nárast oproti roku 2008 o 2,2 p. b.). Stredná hodnota rentability tržieb podľa krajov sa v roku 2008 pohybovala od 2,9 % v Košickom kraji až po 4,9 % v Trnavskom kraji. Počas nasledujúcich rokov zaznamenala pokles, tento však bol viac-menej rovnomerne rozdelený medzi všetky regióny SR. Jediný kraj, ktorý zaznamenal medziročný mierny nárast v roku 2011 bol Bratislavský kraj (o 0,1 p. b.). Ukazovateľ rentabilita aktív, ktorý je zostavený ako pomer dosiahnutého zisku pred zdanením k celkovým aktívam, charakterizuje zhodnotenie celkových aktív podniku. Tento ukazovateľ dosiahol v sektore malých a stredných podnikov v roku 2011 strednú hodnotu 0,03 %. Uvedená hodnota sa znížila oproti roku 2010 (o 0,01 p. b.), ako aj roku 2008 (o 0,76 p. b.). Úplne opačný priebeh zaznamenala rentabilita aktív u veľkých podnikov, kde okrem mierneho poklesu v roku 2009 (o 0,75 p. b.), vzrástla stredná hodnota rentability aktív v roku 2011 oproti roku 2008 o 0,63 p. b.

⁶ Tržby zahŕňajú tržby za predaj tovaru, vlastných výrokov a služieb

Čo sa týka ukazovateľa rentability aktív z pohľadu odvetvových kategórií, tam zaznamenalo v roku 2009 prepád praktický každé odvetvie a to na hodnoty blízke nule. Do roku 2011 vzrástla rentabilita tržieb všetkým odvetviam okrem obchodu a stavebníctva. V najlepšej kondícii prekonalo hospodársky prepád z pohľadu rentability aktív odvetvie poľnohospodárstva, ktoré v roku 2011 ešte o 0,26 p. b. zvýšilo strednú hodnotu svojej rentability oproti roku 2008. Z pohľadu krajov bol prepád v roku 2009 prakticky na nulovú hodnotu tohto ukazovateľa, pričom v rokoch 2010 a 2011 bol zaznamenaný len mierny rast. Tento mierny nárast však neplatil pre všetky kraje, v Košickom a Bratislavskom kraji ostala stredná hodnota rentability aktív na nulovej hodnote.

Ukazovateľ miery zadlženosti aktív vyjadrujúci podiel záväzkov (vrátane časového rozlíšenia) na vlastnom imaní a záväzkoch, dosiahol v sektore malých a stredných podnikov v roku 2011 strednú hodnotu 66,8 % čo je blízko hornej odporúčanej hranice primeranosti (70%). Oproti roku 2008 sa hodnota tohto ukazovateľa zvýšila o 2,4 p. b., pričom v kategórii mikropodnikov vzrástla až o 5,7 p. b. Kategória malých podnikov dlhodobo dosahuje stredne hodnoty nad 70% čo indikuje vysokú mieru využívania cudzích zdrojov. Z pohľadu krajov a jednotlivých odvetví nedošlo od roku 2008 k výraznejším zmenám zadlženosti malých a stredných podnikov. V kontraste so zvyšujúcou sa mierou využívania externých zdrojov pôsobí nízka úroveň využívania bankových úverov ako dominantnej formy komerčného financovania v prostredí SR. V roku 2011 z celkového počtu MSP účtujúcich v podvojnóm účtovníctve, za ktoré boli dostupné finančné výkazy využívalo bankové úvery 16,5 % MSP (čo je o 1,2 p. b. menej ako v roku 2010), pričom v prípade mikropodnikov to bolo len 13,5 %. Mikropodniky a malé podniky, vzhľadom na ich vyššiu citlivosť na ekonomické vplyvy, boli v dôsledku hospodárskeho poklesu v roku 2009 prinútené vo väčšej miere siahnuť po externom financovaní, čo sa prejavilo výrazným rastom komerčných bankových úverov v kategórii mikropodnikov až o 1/3 (medzi r. 2008 a 2011). Možným vysvetlením uvedeného kontrastu medzi vysokým podielom externých zdrojov a nízkym objemom čerpaných úverov je problém vykazovania cudzích/vlastných zdrojov. Je dôvodné predpokladať, že v kategórii MSP prevažujú také cudzie zdroje, ktoré sú v skutočnosti zakryté vlastné zdroje. To sa môže prejavovať vo viacerých ohľadoch ako závažný problém, okrem iného môže to mať významný vplyv na celkovú úroveň ochrany štandardných veriteľov z obchodného styku, ktorí pri obchodných vzťahoch nesú vysokú mieru podnikateľského rizika, že ich pohľadávky nebudú uhradené včas, resp. vôbec.

Likvidita predstavuje dôležitý ekonomický pojem v trhovom hospodárstve nakoľko vyjadruje mieru schopnosti firiem uhrádzať záväzky v krátkodobom časovom horizonte do jedného roka. Likvidita II. stupňa dosiahla v sektore malých a stredných podnikov v roku 2011 strednú hodnotu 1,03⁷. Dosiahnutá hodnota likvidity II. stupňa sa znížila oproti roku 2010 (o 0,02 p. b.), ako aj roku 2008 (o 0,04 p. b.). Podobne ako v prípade ostatných ukazovateľov, aj z pohľadu ukazovateľa likvidita II. stupňa existujú najvýraznejšie rozdiely medzi mikro podnikmi a ostatnými veľkostnými kategóriami podnikov. Mikropodniky ako jediná kategória podnikateľských subjektov dosahujú stredné hodnoty likvidity II. stupňa nad odporúčanou hodnotou 1. Z pohľadu jednotlivých odvetví a krajov SR dosahujú najvyššiu schopnosť uhrádzať krátkodobé záväzky malé a stredné podniky pôsobiace v odvetví služieb, stavebníctva a pôdohospodárstva a sídliace v Bratislavskom, Prešovskom, Nitrianskom a Trenčianskom kraji.

V oblasti doby splatnosti pohľadávok vidieť zreteľnú negatívnu zmenu, ktorá nastala v roku 2009. Rozdiel medzi rokmi 2008 a 2009 znamená v prípade mikropodnikov nárast z 15,7

⁷ *Odporúčané hodnoty ukazovateľa sú od 1 po 1,5. Hodnoty pod 1 svedčia o problémoch v oblasti uhrádzania krátkodobých záväzkov.*

na 22,9 dní, v prípade malých podnikov zo 40,9 na 50,9 dní a v prípade stredných podnikov zo 45,1 na 53,8 dní. Zatiaľ čo v kategórii stredných podnikov nasledovala v ďalších rokoch mierna korekcia v kategóriách mikro a malých podnikov sa zvýšené úrovne doby splatnosti pohľadávok prakticky udržali. Doba splatnosti pohľadávok sa v prípade mikropodnikov medzi rokmi 2008 a 2011 predĺžila o takmer 30 % a v prípade malých podnikov o vyše 21%.

Záver kapitoly:

Základným kvantitatívnym ukazovateľom, ktorý odzrkadľuje aj celkovú kvalitu podmienok na podnikanie, je početnosť malých a stredných podnikov. V roku 2012 bol podľa údajov Štatistického úradu SR po prvýkrát v histórii SR zaznamenaný celkový pokles počtu malých a stredných podnikov. Na konci roka 2012 bolo z celkového počtu podnikateľských subjektov 97,0 % mikropodnikov, 2,4 % malých podnikov a 0,5 % stredných podnikov. V súvislosti s poklesom zamestnanosti a následnou zmenou kategorizácie sa znížila početnosť malých podnikov – právnických osôb oproti predkrízovému roku 2008 o takmer polovicu. V kategórii podnikateľov - fyzických osôb je od roku 2009 zaznamenávaný kontinuálny pokles početnosti (medziročný pokles o 3,7 %), kategória podnikov – právnických osôb dosahuje rast (medziročný rast 7,1 %), aj keď tento je tvorený iba nárastom v kategórii mikropodnikov.

Podiel malých a stredných podnikov na celkovom objeme realizovaných tržieb a stavebnej produkcii sa v roku 2012 pohyboval v intervale od 31,8 % v priemysle do 87,7 % vo vybraných trhových službách, pričom tržby malých a stredných podnikov v posudzovaných odvetviach zaznamenali v bežných cenách medziročný rast. Stavebná produkcia malých a stredných podnikov však naopak medziročne poklesla. Úroveň realizovaných tržieb malých a stredných podnikov v obchode a výška stavebnej produkcie v roku 2012 stále nedosiahli úroveň roku 2008, čo poukazuje na skutočnosť, že malým a stredným podnikom sa darí vyrovnávať s následkami hospodárskej krízy v týchto odvetviach len veľmi pomaly.

V roku 2012 sa podiel malých a stredných podnikov – nefinančných korporácií na hrubej produkcii a pridanej hodnote medziročne znížil, zatiaľ čo podiel MSP na dosiahnutom zisku pred zdanením sa naopak zvýšil. Dosiahnutý podiel MSP na uvedených ukazovateľoch v roku 2012 je však stále nižší ako v predkrízovom roku 2008.

V zahranično-obchodnej výmene tovarov si MSP na základe posledných dostupných definitívnych ročných údajov z roku 2011 svoje postavenie mierne posilnili, keď podiel MSP na celkovom vývoze sa medziročne zvýšil na 31,7 % a na celkovom dovoze na 44,9 %. Trend posilnenia postavenia MSP v zahranično-obchodnej výmene tovarov je zreteľný od roku 2008, pričom výraznejšie sa za posledné štyri roky zvýšil podiel MSP na vývoze (o 6,2 p. b.) ako na dovoze (o 2,0 p. b.). Nadalej však platí, že táto kategória je doménou veľkých podnikov. V roku 2011 predstavoval vývoz MSP do krajín mimo EÚ len 10,6 % z celkového vývozu MSP, čo poukazuje na výraznejšiu potrebu podpory expanzie MSP na tieto trhy (podporu internacionalizácie MSP).

Výsledky vybraných finančných ukazovateľov poukazujú na výraznejší dopad zmien slovenského hospodárstva na sektor malých a stredných podnikov. V roku 2011 dosiahlo len 56,1 % MSP (účtujúce v podvojnóm účtovníctve) kladný hospodársky výsledok, čo je o 4,4 p. b. menej ako v roku 2008. Znamená to, že dane z príjmov platí len cca polovica MSP.

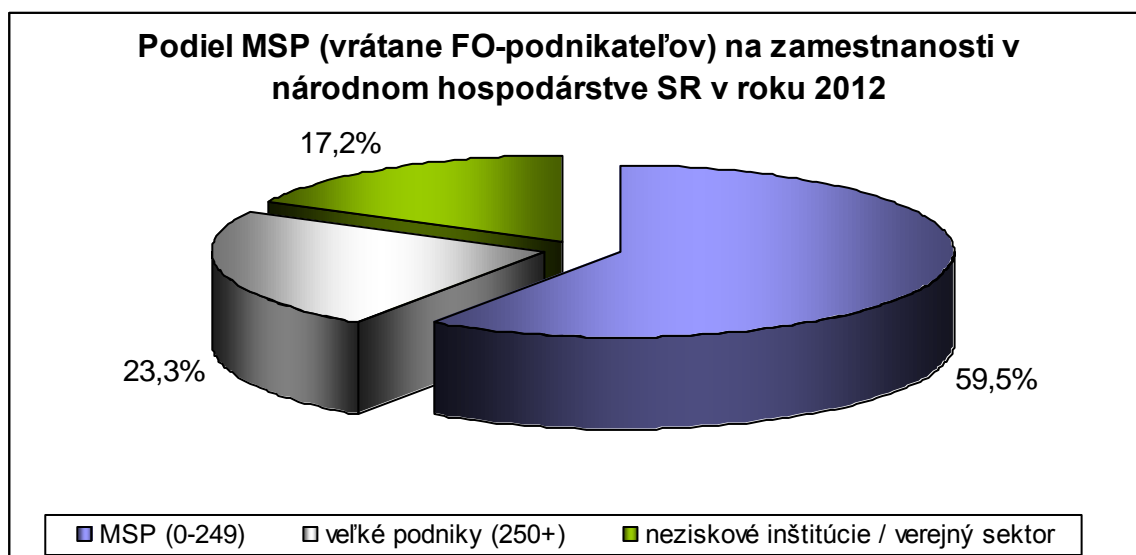
MSP sa nedarí dosahovať predkrízové hodnoty ani v oblasti ekonomickej efektívnosti a úrovni zhodnotenia majetku. Zaznamenané stredné hodnoty rentability tržieb (2,0 %) a rentability aktív (0,03 %) MSP v roku 2011 boli nižšie oproti roku 2010, ako aj roku 2008. Stredná hodnota miery zadlženosti aktív MSP sa vyvíja blízko hornej hranice odporúčanej úrovne primeranosti (v roku 2011 dosiahla 66,8 %). Malé podniky dokonca presahujú odporúčanú hodnotu primeranosti (70%) a dosahujú vysokú miery zadlženosti aktív. Na druhej strane MSP vykazujú relatívne nízku úroveň využívania bankových úverov. To indikuje možné vykazovanie časti vlastných zdrojov ako cudzích a s tým spojené zvyšovanie rizika pre veriteľov. Likvidita II. stupňa sa v rámci MSP pohybuje v blízkosti hranice schopnosti uhrádzať krátkodobé záväzky. Stredná hodnota doby splatnosti krátkodobých pohľadávok z obchodného styku MSP sa oproti roku 2008 predĺžila, najvýraznejšie v kategóriách mikropodnikov (o 28 %, resp. 4,4 dňa) a malých podnikov (o 21 %, resp. 8,7 dňa).

1.2 Charakteristika zamestnanosti v MSP na Slovensku

Malé a stredné podniky sú hlavnými tvorcami pracovných miest tak na Slovensku, ako aj v Európskej únii. Systémové zlepšovanie podmienok na podnikanie malých a stredných podnikov je preto kľúčové pri vytváraní nových pracovných miest a znižovaní miery nezamestnanosti.

V roku 2012 bol podľa štvrtročného podnikového výkazníctva ŠÚ SR priemerný počet zamestnaných osôb v národnom hospodárstve SR 2 191,3 tisíc. V porovnaní s rokom 2011 zaznamenala zamestnanosť mierny pokles o 0,1 % (o 1,3 tisíc osôb). Z celkového počtu zamestnaných osôb v národnom hospodárstve SR (2 191,3 tisíc) bolo 1 815,0 tis. osôb (podľa štvrtročného podnikového výkazníctva) zamestnaných v ziskovo orientovanom podnikovom sektore. Malé a stredné podniky v roku 2012 tvorili 71,8 % podiel na zamestnanosti v podnikovej ekonomike a 59,5 % podiel na celkovej zamestnanosti v hospodárstve SR (podľa štvrtročného podnikového výkazníctva ŠÚ SR). V porovnaní s rokom 2011 sa podiel malých a stredných podnikov na zamestnanosti v podnikovej ekonomike znížil o 0,4 p. b.

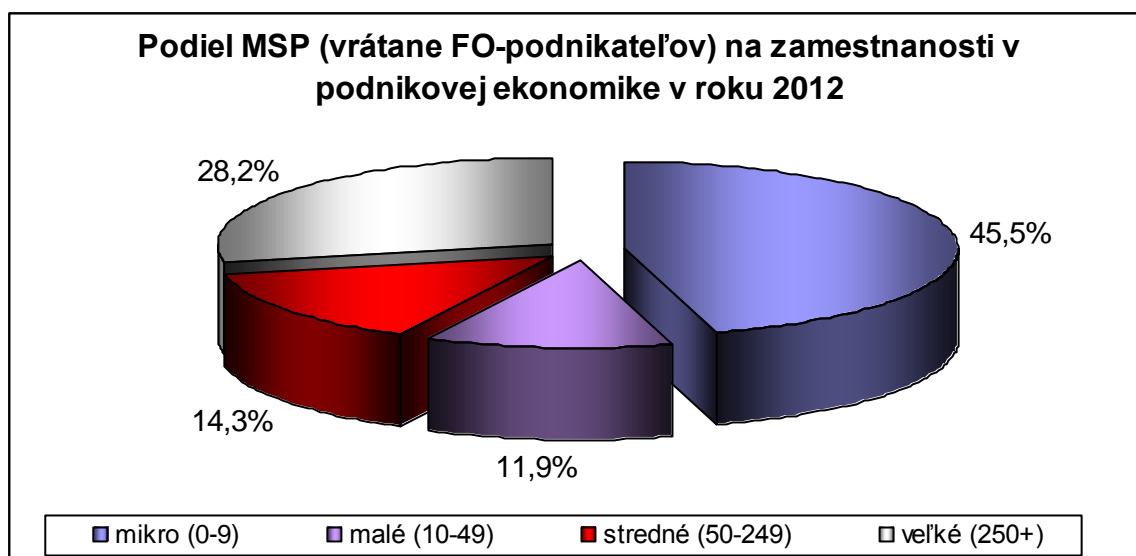
Graf č.9

Zdroj: Štatistický úrad SR, spracované NARMSP

Z pohľadu jednotlivých veľkostných kategórií a právnych foriem sa na celkovej zamestnanosti v podnikateľskom sektore v roku 2012 podieľali FO – podnikatelia (FO – podnikatelia a nimi zamestnávané osoby) 36,0 %, mikro podniky 11,7 %, malé podniky 10,2 % (pričom), stredné podniky 14,0 % a veľké podniky 28,2 %. V grafe č. 10 je znázornená celková štruktúra zamestnanosti v podnikovej ekonomike v roku 2012 podľa veľkostných kategórií podnikov (vrátane FO – podnikateľov), ktorá bola spracovaná na základe údajov ŠÚ SR a odhadu NARMSP. Mikro podniky tvorili 45,5 % podiel na zamestnanosti, malé podniky 11,9 % podiel, stredné podniky 14,3 % podiel a veľké podniky 28,2 % podiel na zamestnanosti v podnikovej ekonomike.

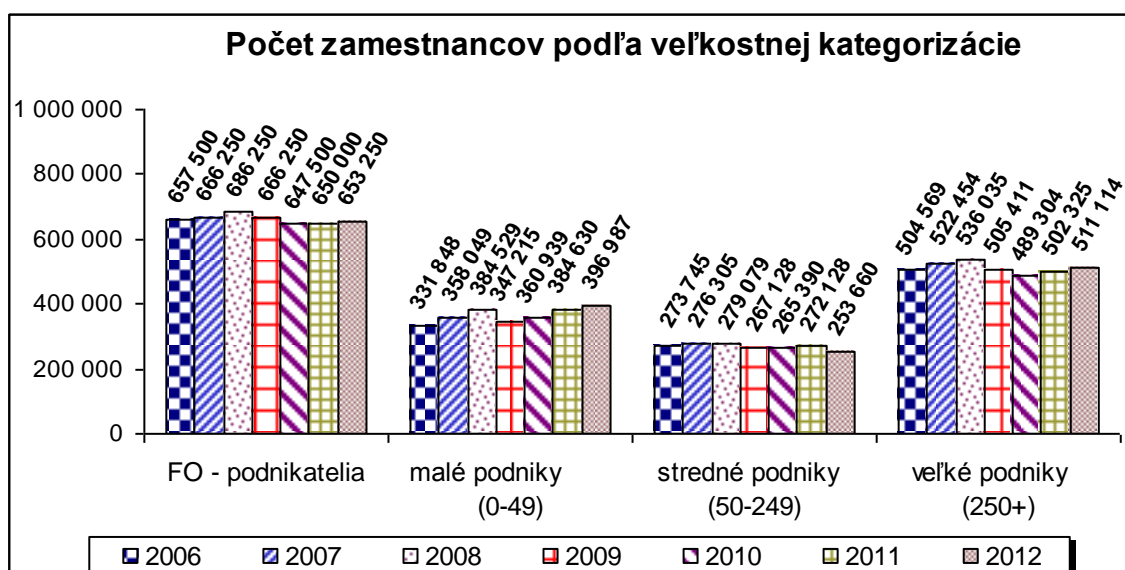
Graf č.10

Zdroj: Štatistický úrad SR, spracované NARMSP

V porovnaní s predkrízovým rokom 2008 bol v roku 2012 priemerný počet zamestnaných osôb v malých a stredných podnikoch nižší o takmer 46 tisíc osôb.

Graf č.18

Zdroj: Štatistický úrad SR, spracované NARMSP

Záver kapitoly:

V roku 2012 malé a stredné podniky, vrátane FO – podnikateľov, tvorili 71,8 % podiel na zamestnanosti v podnikovej ekonomike a 59,5 % podiel na celkovej zamestnanosti v hospodárstve SR.

Zamestnanosť malých a stredných podnikov medziročne poklesla o 0,2 %. Oproti predkrízovému roku 2008 zamestnávali malé a stredné podniky v roku 2012 pokles o takmer 46 tisíc zamestnancov.

Z pohľadu jednotlivých veľkostných kategórií a právnych foriem sa na celkovej zamestnanosti v podnikateľskom sektore v roku 2012 podieľali FO – podnikatelia 36,0 %, malé podniky 21,9 % (pričom mikro podniky 11,7 %), stredné podniky 14,0 % a veľké podniky 28,2 %.

1.3 Legislatívny a daňový rámec podnikania

Kvalita, stabilita a predvídateľnosť legislatívneho rámca je určujúcim faktorom stavu podnikateľského prostredia. Medzi kľúčové legislatívne predpisy s vplyvom na podnikanie v SR patria predovšetkým Živnostenský zákon, Zákonník práce, Obchodný zákonník, zákony o sociálnom a zdravotnom poistení, ako aj daňové zákony. Legislatívny rámec SR je dlhoročne hodnotený skôr negatívne, a to najmä pre časté zmeny a nedostatočnú analýzu z hľadiska dopadu noriem na podnikanie a nákladov, ktoré podnikateľom prinášajú.

Každý zo zákonov nejakým spôsobom vytvára prekážky alebo obmedzuje výkon podnikateľskej činnosti. Zákony sú navyše často formulované bez toho, aby brali do úvahy rôznu veľkosť podnikov. MSP sa tak dostávajú do znevýhodnenej situácie. Sú totiž vystavované rovnakým povinnostiam a prekážkam ako veľké podniky, ktoré však majú väčšiu kapacitu na ich riešenie. Reakciu na tento problém predstavuje v rámci legislatívneho procesu presadzovanie zásady „najprv myslieť v malom“⁸.

Jednou z najčastejších adresovaných problematík týkajúcich sa legislatívneho prostredia je znižovanie administratívnej záťaže a byrokratických povinností podnikateľov. Zlepšenie stavu v tejto oblasti bol v posledných rokoch cieľ prakticky každej vlády SR.

Zo širšieho a dlhodobejšieho pohľadu je stav legislatívneho rámca v SR charakteristický neustálymi zmenami. Na tento stav upozorňujú mnohé prieskumy medzi podnikateľmi, ako aj rôzne organizácie zaoberajúce sa kvalitou podnikateľského prostredia. Neustále zmeny spôsobujú nestabilitu a neúmerný tlak na sledovanie a naštudovanie zmien v zákonoch zo strany MSP. Táto skutočnosť platí aj pre kľúčové legislatívne predpisy, čo dokazuje aj prehľad uvedený v nasledujúcej tabuľke. Novelizácie sú zavádzané nielen priamo (novelizáciou príslušného zákona), ale často aj nepriamo, prostredníctvom novelizácie iných zákonov, čo spôsobuje komplikácie.

⁸ Presadzovanie princípu „najprv myslieť v malom“ vyplýva z agendy SBA, ktorej uplatňovanie je zo strany EK zvažované ako kondicionalita pre realizáciu podpory v rámci pripravovaného programového obdobia politiky súdržnosti EÚ 2014 – 2020.

Tabuľka č.1: Prehľad novelizácií kľúčových legislatívnych predpisov pre podnikanie

Názov zákon	Dátum prijatia	Počet novelizácií
Živnostenský zákon (č. 455/1991 Zb.)	1991	95
Zákon o súkromnom podnikaní občanov (č. 105/1990 Zb.)	1990	5
Zákonník práce (č. 311/2001 Z. z.)	2001	28
Zákon o sociálnom poistení (č. 461/2003 Z. z.)	2003	50
Zákon o zdravotnom poistení (č. 580/2004 Z. z.)	2004	27
Obchodný zákonník (č. 513/1991 Zb.)	1991	36
Zákon o dani z príjmov (č. 595/2003 Z. z.)	2003	44
Zákon o dani z pridanej hodnoty (č. 222/2004 Z. z.)	2004	19
Zákon o miestnych daniach a miestnom poplatku za komunálne odpady a drobné stavebné odpady (č. 582/2004 Z. z.)	2004	17
Stavebný zákon (č. 50/1976 Zb.)	1976	26
Zákon o verejnom obstarávaní (č. 25/2006 Z. z.)	2006	20
Zákon o konkurze a reštrukturalizácii (č. 7/2005 Z. z.)	2005	13

Zdroj: Zbierka zákonov, spracované NARMSP

Živnostenský zákon

Už zo samotného faktu, že živnostenský zákon upravuje podmienky podnikania a kontrolu dodržiavania týchto podmienok v živnostiach tvoriacich podstatnú časť všetkých podnikateľských aktivít fyzických a právnických osôb vyplýva, že jeho podoba má výrazný vplyv na kvalitu podnikateľského prostredia. Cieľmi zákona je ochrana verejných záujmov v podnikaní, riadny výkon živnosti, evidencia podnikania a ochrana záujmov zákazníkov, ako aj zamestnancov podnikateľov. Ako vyplýva z vyššie uvedenej tabuľky č.1 jedná sa o najviac novelizovanú legislatívnu normu súvisiacu s podnikaním. Cieľom novelizácie živnostenského zákona v priebehu posledných 6 rokov bolo zjednodušiť najmä začiatok a koniec podnikania. Táto snaha viedla v roku 2007 k vybudovaniu jednotných kontaktných miest (ďalej len „JKM“) na obvodných úradoch, čo predstavovalo citeľný prínos predovšetkým pre MSP a začínajúcich živnostníkov. Tí môžu pri ohlasovaní živnosti splniť aj daňovú registráciu k dani z príjmov a oznamovaciu povinnosť a zároveň sa prihlásiť do systému povinného zdravotného poistenia, čo výrazným spôsobom zjednodušuje administratívne procedúry. V prvej fáze JKM ponúkali služby pre všetky činnosti, ktoré boli živnosťami (voľné, remeselné, viazané živnosti). V roku 2010 boli v rámci druhej etapy vybudované JKM2 pre ostatné osoby, ktoré majú záujem poskytovať služby aj podľa iných osobitných predpisov a nielen podľa živnostenského zákona. Ide o činnosti, ktoré sú v pôsobnosti rôznych štátnych orgánov a profesijných komôr a sú zahrnuté v Smernici 2006/123/ES o službách na vnútornom trhu

(napríklad geologické práce, audítor, správca, tepelná energetika, energetika, veterinárne činnosti a služby, mediátor, znalec, tlmočník, prekladateľ, patentový zástupca, advokát, letecké práce, autorizovaný geodet a kartograf, architekt, autorizovaný stavebný inžinier, daňový poradca, banská činnosť). Na úradoch JKM2 poskytujú pomoc aj občanom z iných členských štátov, ktorí majú záujem podnikat' v službách na území SR či už na trvalom základe, alebo cezhranične. Na konci roku 2011 sa novelou č. 392/2011 Z. z. výrazne urýchlilo vydanie živnostenského oprávnenia. V prípade, ak žiadateľ doložil všetky doklady a splnil zákonné podmienky, sa lehota na vydanie osvedčenia o živnostenskom oprávnení skrátila z päť pracovných dní na tri pracovné dni. Počas rokov 2007 až 2012, kedy boli postupne JKM budované, stúpol počet viazaných živností skoro o tretinu (viď tab. č. 2). Počet odporúčaných voľných živností sa za rovnaké obdobie rozšíril o 13 položiek, čo predstavuje 9%.

Tabuľka č. 2: Vývoj počtu regulovaných živností v SR na základe jednotlivých noviel živnostenského zákona

Novela (zákon)	č.17/2007 Z. z.	č.193/2007 Z. z.	č.358/2007 Z. z.	č.448/2008 Z. z.	č.568/2009 Z. z.	č.129/2010 Z. z.	č.136/2010 Z. z.	č.556/2010 Z. z.	č.395/2011 Z. z.	č.351/2012 Z. z.
Remeselné	32	32	32	32	32	32	34	34	34	34
Viazané	67	68	70	72	73	75	85	86	88	89
Koncesované	13	13	13	13	13	13	0	0	0	0
Spolu:	112	113	115	117	118	120	119	120	122	122

V tretej etape bola na začiatku roka 2012 znova rozšírená funkcionálna služieb JKM. Jednalo sa predovšetkým o rozšírenie elektronických služieb pre všetky činnosti zahrnuté v smernici o službách na vnútornom trhu. Medzi tieto elektronické služby patria napr. ohlásenie živnosti, pozastavenie a zrušenie živnosti, možnosť úhrady súdnych a správnych poplatkov, podanie žiadosti o výpis, či vydanie prehľadu zo ŽR a navyše vznikla úplne nová možnosť využívať platobný portál pre úhradu poplatkov spojených s registráciou a ostatnými službami JKM. JKM poskytujú služby aj v prípade činností, ktoré nie sú podnikaním. V tom prípade zabezpečí obstaranie IČO, výpis z registra trestov a žiadosť o vznik oprávnenia na podnikanie pošle príslušnému kompetentnému orgánu, ktorý rozhodne o udelení oprávnenia. Všetky ostatné úlohy JKM sú definované v § 66ba zákona č.455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov.

Zákon o súkromnom podnikaní občanov

Zákon, ktorý v minulosti predstavoval všeobecný rámec pre súkromné podnikanie občanov sa v súčasnosti vplyvom viacerých úprav vzťahuje iba na tzv. samostatne hospodáriacich roľníkov. Zákon definuje predmet činností, ktoré môže fyzická osoba - podnikateľ vykonávať v oblasti poľnohospodárskej výroby (vrátane hospodárenia v lesoch a na vodných plochách), aby mohla byť považovaná za samostatne hospodáriaceho roľníka, ustanovuje podmienky a postup na ohlásenie, zápis a evidenciu takýchto osôb a odkazuje i na ďalšie právne predpisy, ktoré sa takýchto osôb môžu týkať alebo ktoré môžu byť uplatniteľné.

Zákonník práce

Podoba Zákonníka práce predstavuje vzhľadom na podnikateľské prostredie jednu z najdôležitejších legislatívnych noriem. Jeho predmetom je najmä problematika vzniku a skončenia pracovného pomeru, dĺžky výpovednej doby a výšky odstupného, úprava pracovnej zmluvy a dohôd o prácach vykonávaných mimo pracovného pomeru, úprava pracovného času, problematika miezd, prekážok a bezpečnosti v práci atď. Oblasť pracovného práva je však do určitej miery ovplyvňovaná aj predpismi EÚ a aktmi Medzinárodnej organizácie práce. Z pohľadu MSP sa dlhodobo upozorňuje na častú a časovo nesystémovú novelizáciu Zákonníka práce. Najväčšiu časť nákladov, ktoré sa dajú pripísať na vrub Zákonníka práce tvoria náklady na náhrady mzdy, mzdových zvýhodnení za prácu nadčas, v noci a rôznych príplatkov a doplatkov. Ide teda najčastejšie o náklady zahrnuté do miezd zamestnancov. Ďalšiu časť záťaže tvoria regulácie, ktoré diktujú nutnosť dosiahnuť dohodu, prerokovať, alebo oznámiť zákonom predpokladané informácie zástupcom zamestnancov.

Posledná novelizácia Zákonníka práce bola schválená dňa 25.10.2012 zákonom č. 361/2012 Z. z. s účinnosťou od 1. 1. 2013. Novela v mnohých ohľadoch mení a upravuje vzťah zamestnávateľa a zamestnanca, pričom dôraz je kladený predovšetkým na posilnenie pozície zamestnanca. Novela priniesla skrátenie možnosti práce na dobu určitú z 3 na 2 roky, s tým že predĺženie alebo opätovné dohodnutie je možné v rámci dvoch rokov najviac dvakrát, pričom pôvodne bolo možné sa opätovne dohodnúť trikrát. Taktiež bol zavedený súbeh výpovednej doby a odstupného, kedy prepustený zamestnanec má nárok na odstupné aj výpovednú dobu, ale len v tom prípade, ak odpracoval u zamestnávateľa minimálne dva roky. Ďalšou zmenou bolo zrušenie možnosti predĺženia skúšobnej doby z troch mesiacov na šesť (resp. deväť pri vedúcich pozíciách). Zákonník reguluje aj oblasti práce nadčas. Dohodnúť prácu nadčas je možné so zamestnancom len za tých istých podmienok, aké platia v prípade nariadenia práce nadčas. To znamená, že len v prípade dočasnej a naliehavej zvýšenej potreby práce, alebo ak ide o verejný záujem.

Aby sa zabránilo nútenému zamestnávaniu na živnosť, je v novele sprísnená definícia závislej práce. Z pôvodných desiatich definujúcich znakov, ktoré museli byť splnené, aby sa jednalo o závislú prácu, je už potrebných len šesť. Tým je zabezpečené jednoduchšie splnenie definície závislej práce. V novele je tiež reformovaný nástroj umožňujúci zamestnávateľom zasiahnutých globálnou krízou flexibilne reagovať na nové podmienky na trhu. Je ním Konto pracovného času, ktoré nahradilo pôvodné Flexikonto. Zákon č. 361/2012 Z. z. ustanovuje inštitút konta pracovného času tak, aby bolo možné využiť vyrovnávacie obdobie dlhšie ako 12 mesiacov (maximálne 30 mesiacov) za podmienky dodržanie maximálnej dĺžky priemerného týždenného pracovného času 48 hodín v rámci 12 mesiacov, aj s možnosťou využiť konto pracovného času, ak nastanú vážne prekážky na strane zamestnávateľa, pre ktoré nemôže zamestnancovi pridelovať prácu.“ Konto pracovného času je potrebné odsúhlasiť aj zástupcami zamestnancov. Tento proti krízový nástroj tak môžu využívať iba zamestnávateľa, u ktorých pôsobia zástupcovia zamestnancov, a to iba po dohode s nimi. V Zákonníku práce boli posilnení aj zástupcovia zamestnancov. Zmenila sa právna úprava postavenia a pôsobnosti zástupcov zamestnancov na pracovisku zamestnávateľa. V súvislosti s činnosťou zástupcov zamestnancov sa upresňuje aj poskytovanie pracovného voľna s náhradou mzdy na výkon funkcie a je zrušená povinnosť preukazovania reprezentatívnosti odborov.

Zákony o sociálnom a zdravotnom poistení

Zákony týkajúce sa sociálneho poistenia a zdravotného poistenia sú podnikateľmi vnímané ako zaťažujúce predovšetkým z dôvodu výšky povinných odvodov. V oblasti administratívnej záťaže podnikateľov boli prijaté niektoré kroky k jej zníženiu najmä prostredníctvom umožnenia elektronickej komunikácie medzi podnikateľmi a Sociálnou poisťovňou. Napriek tomu odvodové povinnosti sú stále ešte pre MSP administratívne zaťažujúce predovšetkým ide o vyplňanie tlačív, výkazov, prihlášok a iných požadovaných formulárov. Časté zmeny sa nevyhýbajú ani zákonom o sociálnom a zdravotnom poistení. Dve novely prijaté v priebehu roka 2012 (zákon č. 252/2012 Z. z. z 10. augusta 2012 a zákon č. 413/2012 Z. z. z 27. novembra 2012), ktorými sa mení a dopĺňa zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon sociálnom poistení“) a zákon č. 580/2004 Z. z. o zdravotnom poistení a o zmene a doplnení zákona č. 95/2002 Z. z. o poisťovníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, rozšírili okruh povinne poistených osôb o osoby pracujúce na základe dohôd o prácach vykonávaných mimo pracovného pomeru.

Možnosť uzatvárať dohodu o pracovnej činnosti bola zavedená do právneho poriadku zákonom č. 348/2007 Z. z. s účinnosťou od 1. septembra 2007. Táto forma výkonu práce spolu s dohodou o vykonaní práce a dohodou o brigádnickej práci študentov výrazným spôsobom prispeli k zlepšeniu podnikateľského prostredia.

Ako už bolo uvedené vyššie s účinnosťou od 1. januára 2013 boli prijaté zmeny pre oblasť dohôd o prácach vykonávaných mimo pracovného pomeru z hľadiska povinnosti platenia poistného na sociálne poistenie a poistného na verejné zdravotné poistenie, tzn. rozšíril sa okruh povinne poistených osôb. Zavedením povinnosti platiť poistné na sociálne poistenie a poistné na verejné zdravotné poistenie z dohôd o prácach vykonávaných mimo pracovného pomeru sa zrovnoprávnilo postavenie tzv. „dohodárov“ s klasickými zamestnancami. Zamestnávateľa tak majú povinnosť prihlasovať „dohodárov“ do zdravotných poisťovní a do jednotlivých fondov Sociálnej poisťovne. Pôvodne bolo poistné z dohôd o prácach vykonávaných mimo pracovného pomeru platené len na úrazové poistenie a garančné poistenie v celkovej výške 1,05 %. Po novom, v závislosti od pravidelnosti vyplácania príjmu z dohody o prácach vykonávaných mimo pracovného pomeru a statusu osoby (napr. študent, poberateľ starobného dôchodku a predčasného starobného dôchodku atď.), sa percentá odvodov platené zamestnávateľom pohybujú od 1,05 % až do 35,20 % a od 0 % do 13,40 % platené zamestnancom. Celkové odvodové zaťaženie tak môže v niektorých prípadoch dosiahnuť výšku 48,6 %, vid'. tabuľka nižšie. V prípade, že si subjekt zamestnaný na dohodu, s pravidelným mesačným príjmom, uplatňuje nezdaniteľné minimum, odvody zamestnávateľa vzrastú takmer 34-násobne. Podnikateľom zamestnávajúcim „dohodárov“ v tejto súvislosti vzrástla administratívna záťaž. Keďže „dohodári“ platia poistné ako zamestnanci v pracovnom pomere, z povinného poistenia im plynú aj nároky na dávky, napr. na dávky nemocenského poistenia vrátane nároku na náhradu príjmu počas prvých 10 dní dočasnej pracovnej neschopnosti zamestnanca, ak sú povinne nemocensky poistení, na dávky v nezamestnanosti, ak sú povinne poistení v nezamestnanosti, a samozrejme i na dávky z dôchodkového poistenia.

Vyššie uvedené novely priniesli zmeny v oblasti sociálneho poistenia a verejného zdravotného poistenia aj pre samostatne zárobkovo činné osoby. Upravil sa spôsob určenia vymeriavacieho základu na platenie poistného na sociálne a verejné zdravotné poistenie. Čiastkový základ dane z príjmov fyzických osôb dosiahnutých vykonávaním podnikania a inej samostatnej zárobkovej činnosti už nie je možné znížiť o zaplatené poistné na sociálne

poistenie, príspevky na starobné dôchodkové sporenie a poistné na verejné zdravotné poistenie a pôvodný koeficient s hodnotou 2 je postupne znižovaný, čím rastie suma vymeriavacieho základu. Znižovanie hodnoty koeficientu sa realizuje postupne v období 3 rokov v štyroch prechodných obdobiach:

- 1) do 30. 6. 2013 platil doterajší vymeriavací základ s koeficientom 2,
- 2) od 1. 7. 2013 platí nová definícia vymeriavacieho základu s koeficientom 1,9,
- 3) od 1. 7. 2014 bude platiť taktiež nová definícia vymeriavacieho základu s koeficientom 1,6,
- 4) od 1. 7. 2015 bude platiť koeficient 1,486.

Nový vymeriavací základ je daný ako podiel pomernej časti základu dane z príjmov fyzických osôb dosiahnutý vykonávaním podnikania a inej samostatnej zárobkovej činnosti, ktorý nie je znížený o odvody a príslušného koeficientu podľa obdobia. Pre lepšiu ilustráciu je rozdiel medzi starým a novým spôsobom výpočtu vymeriavacieho základu znázornený na príklade vychádzajúcom z minimálneho vymeriavacieho základu, z ktorého platí odvody cca 90 % SZČO⁹.

Príklad zmeny výpočtu vymeriavacieho základu SZČO po 30. 6. 2013:

Do 30. 6. 2013 vyzeralo určenie vymeriavacieho základu na platenie poistného na sociálne poistenie a verejné zdravotné poistenie napríklad nasledovne:

- čiastkový základ dane = 7 000 eur,

- zaplatené poistné na verejné zdravotné poistenie a sociálne poistenie v roku 2012 = **1 922,88** eur

(12 mesiacov *47,58 eur (minimálne zdravotné poistenie) + 12 mesiacov*112,66 eur (minimálne sociálne poistenie)

- počet mesiacov podnikania v kalendárnom roku = 12

- koeficient = 2

$7\,000 \text{ eur} : 12 : 2 = \mathbf{291,60 \text{ eur}}$, ktorý je nižší ako minimálny vymeriavací základ, preto sa započíta pre účely výpočtu odvodov minimálny vymeriavací základ vo výške: **393 eur**.

Od 1. 7. 2013 sa vymeriavací základ SZČO určuje nasledovne:

Čiastkový základ dane, neznížený o zaplatené poistné na povinné verejné zdravotné poistenie a poistné na sociálne poistenie sa vydelením počtom mesiacov výkonu samostatne zárobkovej činnosti (počtom mesiacov registrácie na daňovom úrade) a koeficientom 1,9.

V našom príklade:

$(7\,000 \text{ eur} + 1\,922,88 \text{ eur}) : 12 : 1,9 = \mathbf{391,35 \text{ eur}}$, ktorý je nižší ako minimálny vymeriavací základ, preto sa započíta pre účely výpočtu odvodov minimálny vymeriavací základ vo výške: **393 eur**.

- zaplatené poistné na verejné zdravotné poistenie a sociálne poistenie=(55,02 x 12 mesiacov = 660,24 + (130,27 x 12 mesiacov = 1 563,24) = **2 223,48 eur** - (minimálne poistné pre rok 2013)

Od 1. 7. 2014 sa vymeriavací základ SZČO určuje nasledovne:

$(7\,000 \text{ eur} + 2\,223,48 \text{ eur}) : 12 : 1,6 = \mathbf{480,38 \text{ eur}}$

⁹ Podľa štatistických údajov Sociálnej poisťovne k 30. júnu 2013

- zaplatené poistné na verejné zdravotné poistenie (14%) $67,25 \times 12$ mesiacov = 807 a sociálne poistenie (33,15%) $159,25 \times 12$ mesiacov = 1911, ($807 + 1911 = 2\,718$) eur – poistné vypočítané zo sadzieb z 1. 7. 2013

Od 1. 7. 2015 sa vymeriavací základ SZČO určuje nasledovne:

$(7\,000 \text{ eur} + 2\,718 \text{ eur}) : 12 : 1,486 = 544,98 \text{ eur}$

Výsledkom nového spôsobu výpočtu vymeriavacieho základu je teda jeho zvýšenie, pričom v roku 2015 to bude predstavovať už 38,67 % nárast oproti stavu v 1. polroku 2013 (pri zohľadnení minimálneho vymeriavacieho základu v roku 2013).

Od 1. januára 2013 novelou zákona o sociálnom poistení došlo k zvýšeniu minimálneho vymeriavacieho základu povinne nemocensky poistenej a povinne dôchodkovo poistenej samostatne zárobkovo činné osoby z pôvodných 44,2 % na 50 % priemernej mzdy pred dvoch rokov (čo aktuálne predstavuje sumu 393 eur). To znamená, že samostatne zárobkovo činná osoba s minimálnym vymeriavacím základom platí mesačné poistné 185,29 eura (do Sociálnej poisťovne 130,27 eura a do zdravotnej poisťovne 55,02 eura). Maximálne vymeriavacie základy sa pre všetky fondy na sociálne poistenie (s výnimkou úrazového poistenia) a zároveň na verejné zdravotné poistenie od 1. januára 2013 zjednotili a zvýšili na 5-násobok priemernej mzdy pred dvoch rokov. Pre rok 2013 to znamená maximálny vymeriavací základ 3 930 eur, čo zodpovedá mesačnému poistnému na sociálne poistenie a verejné zdravotné poistenie pre samostatne zárobkovo činnú osobu vo výške 1 852,99 eura (podľa štatistických údajov Sociálnej poisťovne bolo k 30. júnu 2013 iba 534 samostatne zárobkovo činných osôb, ktoré si platilo poistné na nemocenské poistenie a dôchodkové poistenie z maximálneho vymeriavacieho základu). Zvýšením minimálneho vymeriavacieho základu došlo aj k zvýšeniu hranice príjmu, od ktorej vzniká samostatne zárobkovo činným osobám povinné nemocenské poistenie a povinné dôchodkové poistenie.

K 30. júnu 2013 podľa štatistických údajov Sociálnej poisťovne z celkového počtu 223 633 povinne nemocensky poistených a povinne dôchodkovo poistených samostatne zárobkovo činných osôb až 202 585, čo predstavuje približne 90,6 %, platí poistné z minimálneho vymeriavacieho základu čo sa negatívne prejavuje vo forme nízkych dávkových nárokov, najmä na výške ich budúcich dôchodkov. Na jednej strane má rast vymeriavacieho základu za následok vyššiu platbu poistného na sociálne poistenie, avšak pozitívne sa prejaví na výške budúcich dôchodkových a nemocenských dávok. Predmetná zmena teda bola potrebná najmä z dôvodu garancie minimálnych dávkových nárokov v prípade vzniku vymedzených sociálnych situácií (napr. choroba, materstvo, staroba, invalidita atď.). Napr. 40 rokov dôchodkového poistenia v novom systéme zabezpečí vyššiu sumu budúceho novopriznaného starobného dôchodku rýdzo z priebežného piliera o 14,7 % v porovnaní s pôvodným právnym stavom. Pri koncipovaní všetkých uvedených zmien prebiehal intenzívny dialóg so zástupcami živnostníkov (Slovenský živnostenský zväz a Slovenská živnostenská komora).

Sadzba poistného na sociálne poistenie a verejné zdravotné poistenie pre dohody o prácach vykonávaných mimo pracovného pomeru s účinnosťou od 1. januára 2013

	Pravidelný mesačný príjem		Pravidelný mesačný príjem a poberateľ predčasného starobného dôchodku (pozastavená výplata)		Nepravidelný príjem		Nepravidelný príjem a poberateľ predčasného starobného dôchodku (pozastavená výplata)		Žiak strednej školy a študent dennej formy vysokoškolského štúdia (dohoda o brigádnickej práci študentov)*		Poberateľ invalidného dôchodku alebo invalidného výsluhového dôchodku		Poberateľ starobného dôchodku alebo výsluhového dôchodku, ak dovŕšil dôchodkový vek podľa zákona o sociálnom poistení	
	Zamestnanec	Zamestnávateľ	Zamestnanec	Zamestnávateľ	Zamestnanec	Zamestnávateľ	Zamestnanec	Zamestnávateľ	Zamestnanec	Zamestnávateľ	Zamestnanec	Zamestnávateľ	Zamestnanec	Zamestnávateľ
verejné zdravotné poistenie	4,00%	10,00%	4,00%	10,00%	4,00%	10,00%	4,00%	10,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
starobné poistenie	4,00%	14,00%	4,00%	14,00%	4,00%	14,00%	4,00%	14,00%	4,00%	14,00%	4,00%	14,00%	4,00%	14,00%
invalidné poistenie	3,00%	3,00%	0,00%	0,00%	3,00%	3,00%	0,00%	0,00%	3,00%	3,00%	3,00%	3,00%	0,00%	0,00%
nemocenské poistenie	1,40%	1,40%	1,40%	1,40%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
poistenie v nezamestnanosti	1,00%	1,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
rezervný fond solidarity	0,00%	4,75%	0,00%	4,75%	0,00%	4,75%	0,00%	4,75%	0,00%	4,75%	0,00%	4,75%	0,00%	4,75%
garančné poistenie	0,00%	0,25%	0,00%	0,25%	0,00%	0,25%	0,00%	0,25%	0,00%	0,25%	0,00%	0,25%	0,00%	0,25%
úrazové poistenie	0,00%	0,80%	0,00%	0,80%	0,00%	0,80%	0,00%	0,80%	0,00%	0,80%	0,00%	0,80%	0,00%	0,80%
SPOLU	13,40%	35,20%	9,40%	31,20%	11,00%	32,80%	8,00%	29,80%	7,00%	22,80%	7,00%	22,80%	4,00%	19,80%
Celkom (zamestnanec + zamestnávateľ)	48,60%		40,60%		43,80%		37,80%		29,80%		29,80%		23,80%	

* Poznámky k žiakom a študentom:

Žiak a študent musí písomne informovať zamestnávateľa, že si uplatňuje právo na "oslobodenie" z platenia poistného na sociálne poistenie (oznamuje sa začiatok a koniec) a zároveň podáva čestné vyhlásenie, že si toto právo uplatňuje len u jedného daného zamestnávateľa

Do príjmovej hranice určenej zákonom o sociálnom poistení sa neplatí poistné na sociálne poistenie pre rok 2013 do 66 eur mesačne (resp. do 8,39 % priemernej mzdy t-2) do konca kalendárneho mesiaca, v ktorom žiak dovŕši 18 rokov veku, po danom mesiaci, t. j. od nasledujúceho kalendárneho mesiaca po dovŕšení 18 rokove veku do 155 eur mesačne (resp. 19,72 % priemernej mzdy t-2) do konca kalendárneho roka, v ktorom študent dovŕši 26 rokov veku.

V prípade, že je zvolená dohoda uzavretá na vyššiu sumu ako hranice ustanovené zákonom o sociálnom poistení - poistné sa platí z rozdielu.

V prípade dohody o brigádnickej práci študentov, ktorú si vybral (kvôli oslobodeniu od poistného) a má z nej nepravidelný príjem, zistí sa priemerný mesačný príjem po skončení dohody. Keď predmetný priemerný mesačný príjem prevýši zákonom ustanovenú hranicu, späťne vznikne poistenie od začiatku tej dohody a doplatí sa poistné z rozdielu.

Úrazové poistenie a garančné poistenie bude zamestnávateľ platiť od prvého eura, t. j. z celej sumy, na ktorú je dohoda uzavretá.

Sociálna poisťovňa je oprávnená uložiť žiakovi a študentovi za nespĺnenie si povinnosti pokutu podľa zákona o sociálnom poistení.

Zákonník práce (§227) - dohoda o brigádnickej práci študentov je pre žiakov strednej školy a študentov dennej formy vysokoškolského štúdia do dovŕšenia 26 rokov veku (do konca kalendárneho roka, v ktorom je daný vek dovŕšený). Počet hodín je v priemere 20 hodín týždenne.

Obchodný zákonník

Obchodný zákonník vychádza zo súkromnoprávnych zásad, ako je ochrana súkromného vlastníctva, zmluvná voľnosť, sloboda podnikania, či ochrana hospodárskej súťaže. Charakterizuje ho rovnosť strán, neformálnosť úkonov a široká miera dispozitívnosti v podobe často sa objavujúcej formulácie „pokiaľ nie je dohodnuté inak.“. Vzhľadom na tieto skutočnosti môžeme konštatovať, že Obchodný zákonník nepredstavuje väčšie problémy pre podnikateľské prostredie a MSP. Naopak jeho časti predstavujú právnu infraštruktúru, ktorá umožňuje bezpečné podnikanie. Medzi predpisy a regulácie, ktoré sú spôsobilé vyvolať u MSP záťaž, môžeme zaradiť rôzne účtovné povinnosti, resp. povinnosti, k splneniu ktorých podnikateľ potrebuje právnu asistenciu advokátov a notárov a náklady spojené s povinnosťou podnikateľov uvádzať množstvo špecifických údajov pri založení alebo rozširovaní prevádzok. Preto môžeme považovať Obchodný zákonník za jeden z najmenej zaťažujúcich legislatívnych predpisov.

Citeľnú záťaž spôsobujú predovšetkým povinnosti, ktoré si vyžadujú prizvanie právneho odborníka a jeho neustála novelizácia, ktorá sa pravidelne odohráva viackrát do roka. Príkladom záťaže spojenej s Obchodným zákonníkom je aj proces založenia a prevodu obchodného podielu v spoločnosti s ručením obmedzeným. Novela Obchodného zákonníka prijatá zákonom č. 246/2012 Z. z. sprísnila s účinnosťou od 1. 10. 2012 kritéria pre založenie spoločnosti s ručením obmedzeným a prevod väčšinového obchodného podielu v spoločnosti s ručením obmedzeným. Išlo o aplikáciu opatrenia, ktoré bolo schválené vládou SR v rámci materiálu Akčný plán boja proti daňovým podvodom na roky 2012 až 2016. Novela tiež upravuje ustanovenia o prevode obchodného podielu v spoločnosti s ručením obmedzeným. Tieto hovoria, že pri prevode väčšinového obchodného podielu je spoločnosť povinná k návrhu na zápis zmeny spoločníka do obchodného registra doručiť súhlas správcu dane s prevodom. Tento súhlas je potrebné doložiť o osobe prevodcu aj nadobúdateľa, pričom táto povinnosť odpadá, iba ak je prevodca alebo nadobúdateľ zahraničnou osobou, resp. ak ide o prevod iného než väčšinového obchodného podielu. V takomto prípade je však spoločnosť paradoxne povinná priložiť písomné vyhlásenie spoločníka a nadobúdateľa, že takúto povinnosť nemá. Z týchto dôvodov je možné predpokladať problémy pri zakladaní a prevode spoločností s ručením obmedzeným spojené so zvýšenými administratívnymi nákladmi. Spoločnosť s ručením obmedzeným pritom predstavuje najbežnejšiu právnu formu obchodnej spoločnosti v SR.

Zákon č. 7/2005 o konkurze a reštrukturalizácii

Cieľom novely zákona o konkurze a reštrukturalizácii a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákona č. 348/2011 Z. z.) bolo zefektívniť tlak na dodržiavanie platobnej disciplíny v obchodnom styku, ako aj tlak na včasné riešenie hroziaceho úpadku dlžníka a zároveň nenútiť dlžníka z dôvodu krátkodobej a prechodnej platobnej neschopnosti iniciovať konkurzné konanie a prenechať prípadnú iniciatívu plne v dispozícii veriteľa.

Ministerstvo spravodlivosti SR sa v novele snažilo riešiť problém vykazovania cudzích zdrojov, ktoré sú však v skutočnosti vlastnými zdrojmi, v podnikoch. Úprava jednak zmenila definíciu predĺženia (§ 3 ods. 3), uľahčila možnosti iniciovania konkurzného konania veriteľmi (§ 12 ods. 2 písm. c/) a zaviedla podriadené uspokojenie pohľadávok spriaznených veriteľov dlžníka (§93 ods. 3).

Daňové zákony

Slovenská republika je jednou z krajín, ktorá sa podujala na radikálnu zmenu svojho daňového systému od 1. 1. 2004. Reforma znamenala zavedenie princípu rovnej dane pre daň z príjmov a DPH, ergo zdaňovanie rovnakou sadzbou. Od 1. 1. 2013 bol princíp rovnej dane zrušený a zaviedli sa odlišné sadzby dane z príjmov pre rôzne právne formy podnikania a pre rôzne výšky príjmov. Aktuálna daňová sústava SR pozostáva z priamych a nepriamych daní. Podľa účelu sa rozlišujú dane dôchodkové, majetkové, spotrebné a daň z pridanej hodnoty. Medzi kľúčové daňové zákony ovplyvňujúce podnikanie patria prirodzene najmä Zákon o dani z príjmov a Zákon o dani z pridanej hodnoty.

Zákon č. 595/2003 Zb. o dani z príjmov v znení neskorších predpisov

Poslednou novelizáciou Zákona o dani z príjmov boli prijaté zmeny, z ktorých k najdôležitejším patria:

- zrušenie rovnej dane

Sadzba dane z príjmov právnických osôb sa zvýšila z 19 % na 23 %. Sadzba dane z príjmov fyzických osôb je 19 % z tej časti základu dane, ktorá nepresiahne 176,8-násobok sumy platného životného minima vrátane (pre rok 2013 je to 34 401,74 EUR) a 25 % z tej časti základu dane, ktorá presiahne 176,8-násobok platného životného minima.

- úprava paušálnych výdavkov.

Paušálne výdavky ostávajú zachované v pôvodnej výške 40 % zo zdaniteľných príjmov, sú však obmedzené mesačným limitom vo výške 420.- EUR za každý jeden mesiac výkonu samostatnej zárobkovej činnosti.

- zvýšenie hranice, od ktorej sú fyzické osoby povinné platiť preddavky na daň z príjmov a to z 1660 EUR na 2500 EUR,
- definovanie samostatného základu dane pre podiely na zisku /dividendy/.

Od roku 2013 je tiež obmedzená možnosť uplatnenia daňového bonusu. Podľa doteraz platnej legislatívy si mohol uplatniť daňový bonus na vyživované dieťa ten daňovník, ktorý dosahuje aktívne príjmy (zo závislej činnosti alebo z podnikania, resp. inej SZČ) aj pasívne príjmy (z prenájmu a z použitia diela a použitia umeleckého výkonu). Od 1.1.2013 má nárok na daňový bonus len ten daňovník, ktorý dosiahne 6-násobok minimálnej mzdy len z aktívnych príjmov, teda zo závislej činnosti alebo podnikania.

Novela zákona o investičnej pomoci a zákona o dani z príjmov priniesla aj úpravu podmienok poskytovania investičnej pomoci s dôrazom na zrovnoprávnenie domácich a zahraničných investorov, ako aj na transparentnosť poskytovania investičnej pomoci. Prijímateľ investičnej pomoci bude musieť podľa nových pravidiel taktiež zachovať počet novovytvorených pracovných miest najmenej 5 rokov odo dňa prvého obsadenia pracovného miesta. Prijímateľ je povinný realizovať investičný zámer tak, že najmenej 25 % hodnoty oprávnených nákladov musí byť financovaných z vlastných zdrojov alebo prostredníctvom externého financovania, ktoré nezahŕňa štátnu pomoc. Prijemcovia investičnej pomoci si môžu uplatniť úľavu na dani z príjmov až na dobu 10 bezprostredne po sebe nasledujúcich zdaňovacích období.

Zákon č. 222/2004 Z. z. o dani z pridanej hodnoty v znení zákona č. 246/2012 Z. z.

Novelou zákona o dani z pridanej hodnoty sa už od 1. októbra 2012 zaviedli do praxe nové opatrenia na boj proti daňovým únikom a zároveň sa do zákona o DPH od 1. januára 2013 prebrali smernice Rady ES, ktorými sa upravujú fakturačné pravidlá, ktoré majú zabezpečiť zásadu rovnakého zaobchádzania s papierovými a elektronickými faktúrami. Medzi najvýznamnejšie úpravy účinné od 1. 10. 2012 patrí:

- sprísnenie podmienok pre povinnú aj dobrovoľnú registráciu za platiteľa DPH pre tzv. rizikové subjekty (povinnosť zložiť zábezpeku na daň),

Výška zábezpeky je najmenej 1 000.- eur a najviac 500 000.- eur. Pri určení výšky zábezpeky na daň prihliadne daňový úrad na riziko vzniku daňového nedoplatku zdaniteľnej osoby. Žiadateľ o registráciu je povinný zložiť zábezpeku na daň do 20 dní od doručenia rozhodnutia o zložení zábezpeky na daň. Daňový úrad má možnosť zamietnuť registráciu vymedzeným kategóriám osôb, ak nezložia zábezpeku (v prípade dobrovoľnej registrácie na DPH). Ak ide o žiadateľa o povinnú registráciu, zábezpeka sa bude od subjektu vymáhať. Ak žiadny nedoplatok platcovi nevznikne, daňový úrad zábezpeku po uplynutí 12 mesiacov do 30 dní vráti.

- zmena zdaňovacieho obdobia, povinné mesačné zdaňovacie obdobie pre nových platiteľov dane a zníženie obratu pre voľbu štvrtročného zdaňovacieho obdobia.

Základným zdaňovacím obdobím je od 1.10.2012 kalendárny mesiac. Noví platitelia dane musia mať najmenej 12 kalendárnych mesiacov nasledujúcich po registrácii mesačné zdaňovacie obdobie bez ohľadu na výšku obratu. Ak po roku platiteľ dane neprekročí obrat 100 tisíc eur, môže sa stať štvrtročným platiteľom DPH, pričom túto zmenu je povinný oznámiť daňovému úradu do 25 dní od skončenia kalendárneho mesiaca, v ktorom sa splnili podmienky uplatňovania štvrtročného zdaňovacieho obdobia.

Záver kapitoly:

Medzi hlavné nedostatky legislatívneho rámca SR patrí neistota vyplývajúca z častého novelizovania dôležitých legislatívnych úprav a absencia systematického hodnotenia legislatívy, resp. regulácií ex ante a ex post.. Vysoké je aj administratívne zaťaženie, ktoré vytvára podnikateľským subjektom zbytočné náklady. Určitou výhodou je zjednodušená registrácia podnikateľov podnikajúcich v oblastiach, ktoré sú zahrnuté v Smernici 2006/123/ES o službách na vnútornom trhu, kde od 1. januára 2012 bola spustená elektronická komunikácia s občanom (elektronické JKM) pre všetky činnosti zahrnuté v smernici o službách.

Napriek zavedeniu metodiky hodnotenia vybraných vplyvov na Slovensku stále chýba hodnotenie vplyvu pripravovaných legislatívnych návrhov na MSP (MSP test), ktoré by dokázalo kvantifikovať dopady na MSP. Dôležité je aj monitorovanie dopadu aplikácie platných legislatívnych úprav na podnikanie MSP, ktoré môže byť dobrým ukazovateľom účinnosti legislatívnych noriem a zároveň východiskom pre navrhovanie úprav legislatívneho prostredia. Ohrozenie do budúcnosti predstavuje aj potenciálny ďalší nárast daňového a odvodového zaťaženia podnikateľských subjektov.

1.4 Inštitucionálny rámec podpory MSP

Súčasný systém podpory MSP je pomerne zložitý, ťažko prehľadný a zahŕňa veľké množstvo aktérov, ktorí sa venujú problematike podpory MSP z rôznych uhlov pohľadu. Za charakteristickú črtu celého systému možno považovať množstvo zapojených inštitúcií a zložitost' väzieb. Prvoradú úlohu v rámci ďalšieho zlepšenia inštitucionálnej podpory MSP preto zohráva zabezpečenie efektivity, transparentnosti a zabránenie duplicitám pri realizovaní podpory. Inštitucionálny rámec podpory MSP je tvorený v prvom rade ústrednými orgánmi štátnej správy, ktorých úlohy sa koncentrujú prevažne na tvorbu politiky a poskytovanie zdrojov. Následne sú to špecializované agentúry, podporné bankové inštitúcie a fondy, ktoré slúžia najmä na samotnú realizáciu uvedených politík.

Ústredné orgány štátnej správy a špecializované organizácie a agentúry

Ministerstvo hospodárstva SR

Kľúčovým orgánom verejnej správy pre politiku tvorby podnikateľského prostredia je v zmysle zákona č. 575/2001 Z. z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy v znení neskorších predpisov Ministerstvo hospodárstva Slovenskej republiky (ďalej „ministerstvo“). Ministerstvo je podľa uvedeného zákona ústredným orgánom štátnej správy okrem iných oblastí vymedzených v zákone, pre podporu malého a stredného podnikania, stratégiu tvorby podnikateľského prostredia a podporu podnikateľského prostredia, vnútorný obchod, zahraničný obchod a tvorbu zahraničnej obchodnej politiky, ochranu spotrebiteľa, koordináciu politiky vnútorného trhu Európskej únie a stratégiu tvorby a realizácie inovácií. MH SR zabezpečuje vypracovávanie národnej energetickej a surovinovej politiky, ako aj stratégie energetickej bezpečnosti a je hlavným tvorcom kľúčovej legislatívy týkajúcej sa energetiky a ťažobného priemyslu. Zodpovedá za zabezpečenie energetickej bezpečnosti SR. V súvislosti s implementáciou SBA ministerstvo zabezpečuje koordinačné činnosti vo vzťahu k ostatným orgánom štátnej správy na Slovensku. Výraznú úlohu zohráva aj agenda ministerstva v oblasti lepšej regulácie, ktorej cieľom je vytvoriť zdravé regulačné prostredie a zjednodušiť postupy v podnikaní. V programovom období 2007 - 2013 MH SR plní úlohy Riadiaceho orgánu pre Operačný program Konkurencieschopnosť a hospodársky rast (ďalej „operačný program“), ktorého jednotlivé opatrenia sú zamerané aj na podporu malých a stredných podnikov. Úlohy sprostredkovateľského orgánu v rámci operačného programu vykonávajú Slovenská inovačná a energetická agentúra a Slovenská agentúra pre cestovný ruch.

Medzi najvýznamnejšie aktivity ministerstva v oblasti malého a stredného podnikania, financované zo štátneho rozpočtu, patria štátne podporné programy, ktoré sa odvíjajú v súlade so zákonom č. 231/1999 Z. z. o štátnej pomoci v znení neskorších predpisov. Od 1. júla 2011 ministerstvo poskytuje dotácie na základe zákona č. 181/2011 Z. z. o poskytovaní dotácií v pôsobnosti Ministerstva hospodárstva Slovenskej republiky okrem iného na podporu rozvoja malého a stredného podnikania. V zmysle zákona č. 71/2013 Z. z. o poskytovaní dotácií v pôsobnosti Ministerstva hospodárstva Slovenskej republiky, s účinnosťou od 1. mája 2013 sa okruh dotácií poskytovaných ministerstvom rozširuje na oblasť podpory výskumu, vývoja a inovácií. Podporu proexportných a marketingových aktivít podnikateľských subjektov ministerstvo vykonáva prostredníctvom financovania a realizácie oficiálnych expozícií na výstavách v zahraničí. Taktiež zabezpečuje podporu rozvoja strategických investícií podľa zákona č. 561/2007 Z. z. o investičnej pomoci a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

Národná agentúra pre rozvoj malého a stredného podnikania

Národná agentúra pre rozvoj malého a stredného podnikania (ďalej „agentúra“) vznikla spoločnou iniciatívou vlády SR a Európskej únie s cieľom podporovať rozvoj a rast malého a stredného podnikania v Slovenskej republike so zreteľom na štátnu štruktúrnu, priemyselnú, technickú, regionálnu a sociálnu politiku. Agentúra predstavuje v SR kľúčovú a najstaršiu, špecializovanú inštitúciu z hľadiska podpory MSP. Agentúra koordinuje aktivity, vrátane finančných, na medzinárodnej, štátnej, regionálnej a miestnej úrovni pre podporu a rozvoj MSP v SR. Agentúra pre potreby Ministerstva hospodárstva Slovenskej republiky pripravuje návrhy pre formulovanie štátnej politiky a stratégií dôležitých pre oblasť malého a stredného podnikania, zabezpečuje realizáciu podporných programov pre MSP, identifikuje a analyzuje bariéry rozvoja podnikania a predkladá návrhy na ich odstránenie, zabezpečuje napojenie na existujúce európske informačné siete a databanky v podnikateľskej oblasti a zabezpečuje rozvoj sektora MSP najmä formou informovania, publicity, vzdelávania a budovania vzťahov s verejnosťou. V záujme zastupovania a presadzovania oprávnených požiadaviek MSP na národnej a európskej úrovni zastáva generálny riaditeľ agentúry post Vyslancu pre MSP na Slovensku (SME Envoy).

Slovenská agentúra pre rozvoj investícií a obchodu

Hlavným poslaním Slovenskej agentúry pre rozvoj investícií a obchodu, príspevkovej organizácie MH SR, je akcelerovať rozvoj slovenskej ekonomiky prostredníctvom získavania investícií, zviditeľňovať postavenie Slovenska v medzinárodných politických, ekonomických a spoločenských štruktúrach, napomáhať slovenským podnikateľom pri prenikaní na medzinárodné trhy v súlade s koncepciou zahranično-ekonomickej politiky SR, a tým významne prispievať k hospodárskemu rastu, tvorbe pracovných miest, zvyšovaniu exportnej výkonnosti a konkurencieschopnosti krajiny. Ku kľúčovým úlohám agentúry patrí budovanie silného imidžu Slovenska ako krajiny priateľskej pre biznis, podpora a presadzovanie opatrení na neustále zlepšovanie sa podnikateľského prostredia, definovanie perspektívnych trhov a segmentov s investičným potenciálom, príprava hodnotovej ponuky pre investorov, systematická tvorba a kultivovanie siete investorov, komunikácia s etablovanými investormi smerom k navyšovaniu investície, ako aj budovanie a rozvoj vzťahov s akademickou a firemnou výskumno-vývojovou komunitou.

Slovenská inovačná a energetická agentúra

Slovenská inovačná a energetická agentúra (ďalej „agentúra“) je štátnou príspevkovou organizáciou Ministerstva hospodárstva SR. Agentúra je nezávislou odbornou autoritou v oblasti rozvoja inovácií a v oblasti energetiky. Úlohou agentúry je získavanie, spracovávanie a zverejňovanie informácií v oblasti rozvoja inovácií a v oblasti energetiky, o hospodárení s energiou a racionálnom využívaní zdrojov energie. Agentúra zároveň pôsobí ako Sprostredkovateľský orgán pod Riadiacim orgánom (Ministerstvo hospodárstva SR) v rámci implementácie Operačného programu Konkurencieschopnosť a hospodársky rast. V rámci svojich úloh agentúra realizuje úlohy štátnej inovačnej stratégie v Slovenskej republike, zabezpečuje a koordinuje medzinárodnú spoluprácu v činnostiach súvisiacich s inováciami a s energetickým hospodárstvom v oblasti zahraničnej pomoci a účasti SR v medzinárodných organizáciách, zabezpečuje činnosti zamerané na odborné poradenstvo, vzdelávanie a propagáciu rozvoja inovácií a efektívneho využívania energie pre domácnosti, podnikateľov a verejný sektor.

Ministerstvo dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja SR

Ministerstvo dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja SR (ďalej „ministerstvo“) je ústredným orgánom štátnej správy okrem iných oblastí pre dopravu, telekomunikácie,

výstavbu, regionálny rozvoj a cestovný ruch. V rezorte ministerstva sa podpora malého a stredného podnikania sústreďuje do oblasti cestovného ruchu, výstavby a dopravy. Podporu v oblasti cestovného ruchu rezort realizuje predovšetkým prostredníctvom aktivít Slovenskej agentúry pre cestovný ruch. V oblasti výstavby vykonáva ministerstvo podporu malých a stredných podnikov formou poskytovania dotačnej podpory zo zdrojov štátneho rozpočtu (dotácie na výskum a vývoj a dotácie na vedecko-technické služby), ktorej zámerom je zvýšenie konkurencieschopnosti podnikateľských subjektov prostredníctvom vykonávania aplikovaného výskumu a inovačných aktivít. V oblasti dopravy sa podpora malých a stredných podnikov sústreďuje na podnikateľské aktivity vykonávané v rámci kombinovanej dopravy.

Slovenská agentúra pre cestovný ruch

Slovenská agentúra pre cestovný ruch (ďalej „agentúra“) sa špecializuje na marketing a štátnu propagáciu cestovného ruchu Slovenskej republiky. Od konca roku 2010 je agentúra ako štátna príspevková organizácia v zriaďovateľskej pôsobnosti ministerstva. Vykonáva marketingovú pomoc cestovného ruchu na celoštátnej úrovni a poskytuje informácie o možnostiach cestovného ruchu na Slovensku. Agentúra zároveň plní funkciu Sprostredkovateľského orgánu pod Riadiacim orgánom pre Operačný program Konkurencieschopnosť a hospodársky rast 2007 – 2013, ktorým je Ministerstvo hospodárstva SR. Cieľom aktivít agentúra je rast aktívneho zahraničného cestovného ruchu a domáceho cestovného ruchu z hľadiska počtu návštevníkov, devízových príjmov a ďalších ekonomických a spoločensko-sociálnych prínosov. V rámci Slovenskej republiky má agentúra zastúpenie v ôsmich regionálnych pracoviskách (Banská Bystrica, Bratislava, Košice, Nitra, Prešov, Trenčín, Žilina a Vysoké Tatry) a v šiestich zahraničných (Česká republika, Maďarsko, Nemecko, Poľsko, Rakúsko a Ruská federácia).

Ministerstvo financií SR

Ministerstvo financií SR (ďalej „ministerstvo“) ako ústredný orgán štátnej správy má v rámci svojich kompetencií významnú podpornú funkciu vo vzťahu k rozvoju sektora malých a stredných podnikov, hlavne prostredníctvom uskutočňovania finančno-ekonomických nástrojov v oblasti podnikania. Finančný rámec podpory malých a stredných podnikov je v rezorte ministerstva vytváraný predovšetkým prostredníctvom Slovenskej záručnej a rozvojovej banky a Exportno-importnej banky SR. Slovenský záručný a rozvojový fond založený Slovenskou záručnou a rozvojovou bankou napomáha uskutočňovať aktivity iniciatívy JEREMIE na Slovensku a tým zlepšiť prístup malých a stredných podnikov k financovaniu. Ministerstvo financií SR v súlade so zákonom č. 231/1999 Z. z. o štátnej pomoci v znení neskorších predpisov koordinuje štátnu pomoc vo vzťahu k poskytovateľom štátnej pomoci v Slovenskej republike a vo vzťahu k Európskej únii.

Slovenská záručná a rozvojová banka, a.s.

Slovenská záručná a rozvojová banka, a. s., (ďalej len „SZRB“) je špecializovanou bankovou inštitúciou, ktorej zakladateľom, vlastníkom a jediným akcionárom je Slovenská republika zastúpená Ministerstvom financií SR. SZRB bola prvou bankou vo východnej Európe, zameranou na podporu MSP. Svoju činnosť SZRB začala 1. 9. 1991. Poslaním SZRB je najmä podporovať a rozvíjať malé a stredné podnikanie na Slovensku, s cieľom hľadať priestor na trhu tam, kde komerčné banky z rôznych dôvodov nevstupujú, alebo vstupujú len s limitovaným objemom zdrojov. Na splnenie poslania využíva banka okrem svojich úverových produktov aj partnerskú spoluprácu s komerčnými bankami a ostatnými inštitúciami podporujúcimi cieľový segment. SZRB zabezpečuje podporu MSP prostredníctvom poskytovania úverov a bankových záruk na úvery. Bankové záruky sú poskytované predovšetkým tým podnikateľom, ktorí nemajú dostatočné zabezpečenie za úver, alebo sú pre komerčné banky rizikovejší.

Eximbanka SR

Eximbanka SR je špecializovaná pro-exportne zameraná finančná inštitúcia, ktorá bola zriadená zákonom č. 80/1997 Z. z. o Exportno-importnej banke Slovenskej republiky. Jediným vlastníkom Eximbanky SR je štát, ktorý aj ručí za jej záväzky. Eximbanka SR predstavuje jediný priamy finančný nástroj štátu využívaný pri podpore exportu. Jej hlavným cieľom je zvýšenie konkurenčnej schopnosti slovenských vývozcov tovarov a služieb na medzinárodných trhoch. Umožňuje slovenským exportérom realizovať vývozy do teritórií s vyššou mierou rizika krajiny, a to aj pri veľkých projektoch s dlhým odkladom splatnosti. Banka taktiež podporuje investovanie v zahraničí, predovšetkým pri zakladaní spoločných podnikov. Eximbanka SR ponúka celú škálu finančných produktov spojených s vývozom, predovšetkým úverové poistenie, financovanie a záruky. Na strane importu banka podporuje dovoz technológií, ktoré v konečnom dôsledku umožňujú vývoz kvalitnejšej produkcie s vysokou mierou pridanej hodnoty.

Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR

Ústredným orgánom štátnej správy pre stratégiu zamestnanosti, koordináciu jej tvorby a realizácie je Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR (ďalej „ministerstvo“). Pomoc poskytovaná mikro, malým a stredným podnikom je zo strany ministerstva ako Riadiaceho orgánu pre Operačný program Zamestnanosť a sociálna inklúzia poskytovaná prostredníctvom Národných projektov Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny (ÚPSVR) a prostredníctvom dopytovo – orientovaných projektov sprostredkovateľských orgánov pod riadiacim orgánom, ktorými sú Sociálna implementačná agentúra a Fond sociálneho rozvoja. Podnikateľov a potenciálnych podnikateľov ministerstvo podporuje prostredníctvom nástrojov aktívnych opatrení na trhu práce a podpory zamestnávania občanov so zdravotným postihnutím v zmysle zákona č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR

Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR (ďalej „ministerstvo“) je ústredným orgánom štátnej správy, hlavne pre oblasť poľnohospodárstva, lesného hospodárstva, potravinárstva, rozvoja vidieka a regionálneho rozvoja. Ministerstvo riadi a usmerňuje poskytovanie podpôr v oblasti poľnohospodárstva, potravinárstva, lesného hospodárstva, rybného hospodárstva, rozvoja vidieka a regionálneho rozvoja z prostriedkov štátneho rozpočtu a prostriedkov poskytovaných z európskych fondov. Ministerstvo je riadiacim orgánom Programu rozvoja vidieka SR 2007 – 2013, ktorý je spolufinancovaný z Európskeho poľnohospodárskeho fondu pre rozvoj vidieka, Operačného programu Rybné hospodárstvo SR 2007 – 2013, ktorý je spolufinancovaný z Európskeho fondu pre rybné hospodárstvo, ale aj Regionálneho operačného programu, Operačného programu Bratislavský kraj a Operačného programu cezhraničnej spolupráce Slovenská republika – Česká republika 2007 – 2013 (ministerstvo je sprostredkovateľský orgán), ktoré sú spolufinancované z Európskeho fondu regionálneho rozvoja. Pôdohospodárska platobná agentúra, ako rozpočtová organizácia ministerstva, zabezpečuje administratívnu činnosť pri poskytovaní podpory v poľnohospodárstve, potravinárstve, lesnom hospodárstve a rybnom hospodárstve z prostriedkov štátneho rozpočtu podľa osobitných predpisov, a pre pôdohospodárstvo, rozvoj vidieka a rybné hospodárstvo podľa osobitných predpisov. Prostredníctvom Programu rozvoja vidieka SR 2007 – 2013 a Operačného programu Rybné hospodárstvo SR 2007 – 2013 je možné čerpať podporu aj pre MSP. Štátna pomoc v rezorte pôdohospodárstva je poskytovaná podnikateľským subjektom pôsobiacim v poľnohospodárskej prvovýrobe, potravinárstve, lesnom a rybnom hospodárstve. Základným rámcom pre poskytovanie štátnej pomoci je

primárna a sekundárna legislatíva EÚ, ktorá bola aproximovaná do právneho poriadku Slovenskej republiky.“

Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky

Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR (ďalej „ministerstvo“) je ústredným orgánom štátnej správy pre všetky typy škôl a školských zariadení. Z pohľadu MSP je však dôležitejšia politika rozvoja vedy, techniky a vzdelávania. V programovom období 2007 - 2013 plní ministerstvo úlohy riadiaceho orgánu pre Operačný program Výskum a vývoj a Operačný program Vzdelávanie. Sprostredkovateľským orgánom pre uvedené programy je Agentúra Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR pre štrukturálne fondy EÚ (ASFEU), v prípade Operačného programu vzdelávanie aj Ministerstvo zdravotníctva SR. Zo zdrojov štátneho rozpočtu a v zmysle zákona č. 185/2009 Z. z. o stimuloch pre výskum a vývoj a o doplnení zákona č. 595/2003 o dani z príjmov v znení neskorších predpisov poskytuje ministerstvo podnikateľským subjektom dotácie, ktorých cieľom je podpora nimi vykonávaného výskumu a vývoja, rozšírenie personálnych kapacít v oblasti výskumu a vývoja, ako aj zvýšenie objemu investícií do výskumu a vývoja. Ministerstvo podporuje vykonávanie výskumu a vývoja aj prostredníctvom podporných programov a výziev Agentúry na podporu výskumu a vývoja, ktoré sú financované prostredníctvom kapitoly ministerstva.

Agentúra na podporu výskumu a vývoja

Agentúra na podporu výskumu a vývoja bola zriadená Ministerstvom školstva, vedy, výskumu a športu SR zákonom č. 172/2005 Z. z. o organizácii štátnej podpory výskumu a vývoja a na účel podpory výskumu a vývoja. Hlavným cieľom agentúry je podporovať špičkový základný a aplikovaný výskum a vývoj vo všetkých odboroch vedy a techniky, ktoré uskutočňuje štátny sektor, sektor vysokých škôl, podnikateľský sektor a neziskový sektor. Podpora výskumu a vývoja sa realizuje formou projektov výskumu a vývoja, vybraných orgánmi agentúry v otvorenej súťaži vyhlasovanej agentúrou. Agentúra podporuje individuálne projekty alebo projekty v rámci programov agentúry. Ďalším cieľom agentúry je stimulovať účasť subjektov výskumu a vývoja v medzinárodných a európskych programoch a iniciatívach, ako aj podporovať bilaterálnu a multilaterálnu spoluprácu v oblasti vedy a techniky, a to prostredníctvom jednoduchých podporných finančných schém.

Ministerstvo spravodlivosti SR

Ministerstvo spravodlivosti SR (ďalej „ministerstvo“) je ústredným orgánom štátnej správy pre súdy a väzenstvo. V rámci svojich kompetencií ministerstvo pripravuje právnu úpravu v oblasti ústavného práva, trestného práva, občianskeho práva, obchodného práva, rodinného práva, konkurzného práva a medzinárodného práva. Vo vzťahu k podnikateľskému prostrediu predstavuje kľúčovú právnu úpravu obchodné právo, ktorého základným predpisom je Obchodný zákonník. Obchodný zákonník upravuje postavenie podnikateľov, hospodársku súťaž, právnu úpravu obchodných spoločností, obchodné záväzkové vzťahy ako aj niektoré iné vzťahy, ktoré súvisia s podnikaním. Ministerstvo upravuje podmienky fungovania Obchodného registra, do ktorého sa zapisujú zákonom stanovené údaje týkajúce sa podnikateľov, prípadne iných osôb, o ktorých to ustanovuje osobitný zákon. Súčasťou Obchodného registra je zbierka zákonom ustanovených listín, sústreďujúca dokumenty, ktoré do nej ukladajú subjekty zapísané do obchodného registra. Ministerstvo je taktiež vydavateľ, správca a prevádzkovateľ Obchodného vestníka podľa zákona č. 200/2011 Z. z. o Obchodnom vestníku a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Ministerstvo vnútra SR

Najrelevantnejšiu kompetenciu Ministerstva vnútra SR z pohľadu podnikateľského prostredia a zvlášť MSP predstavuje oblasť živnostenského podnikania. Podmienky živnostenského podnikania v SR upravuje zákon č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon). Inštitúciami, ktoré sú zodpovednými za výkon štátnej správy na úseku živnostenského podnikania je všetkých 50 obvodných úradov a v rámci nich odbory živnostenského podnikania. Tieto od 1. júna 2010 vykonávajú aj úlohy jednotných kontaktných miest (JKM). Samotný živnostenský zákon upravuje podmienky podnikania a kontrolu dodržiavania týchto podmienok. Z toho titulu má výrazný vplyv na kvalitu podnikateľského prostredia. Proklamovanými cieľmi zákona je ochrana verejných záujmov v podnikaní, zabezpečiť riadny výkon živnosti, evidenciu podnikania a ochranu záujmov zákazníkov, ako aj zamestnancov podnikateľov.

Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí SR

Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí SR (ďalej „ministerstvo“) je ústredným orgánom štátnej správy pre oblasť zahraničnej politiky a vzťahy SR k ostatným štátom a medzinárodným organizáciám. Do kompetencií ministerstva, ktoré sa týkajú MSP, patria činnosti ekonomickej diplomacie. Hlavnými úlohami ekonomickej diplomacie v gescii ministerstva je posilňovanie konkurenčnej schopnosti slovenskej ekonomiky, iniciovanie potrebných štrukturálnych zmien, podporovanie zahraničných investícií a exportu, podporovanie rozvoja malého a stredného podnikania, vykonávanie jednotnej prezentácie Slovenska v zahraničí a prispievanie k maximálnemu využívaniu eurofondov. Prostredníctvom aktivít Podnikateľského centra poskytuje ministerstvo podnikateľom informácie nevyhnutné k presadzovaniu podnikateľských ambícií v oblasti exportu výrobkov a služieb, vývozu kapitálu, vytvárania kooperačných väzieb a zakladania spoločných podnikov v zahraničí. Podnikateľské centrum poskytuje podnikateľom kontakty, praktické rady a vykonáva mapovanie obchodných a investičných príležitostí, vhodných pre realizovanie podnikateľských zámerov.

Záver kapitoly:

Malé a stredné podniky sú vo zvýšenej miere citlivé na výkyvy slovenského hospodárstva, ako aj na kvalitu podnikateľského prostredia. Z tohto pohľadu zohrávajú podporné nástroje pre malých a stredných podnikov nezastupiteľnú úlohu v podpore rastu a konkurencieschopnosti sektora malých a stredných podnikov. Medzi najvýznamnejší nástroj podpory malých a stredných podnikov v rámci podpory zo štrukturálnych fondov patrí Operačný program Konkurencieschopnosť a hospodársky rast, potom aj Operačný program Zamestnanosť a sociálna inklúzia a Operačný program Výskum a vývoj. Popis jednotlivých podporných programov a ich vyhodnotenie nie je predmetom tejto analýzy. Podporné programy sú pravidelne vyhodnocované v rámci Správy o stave podnikateľského prostredia v SR (príloková časť) a Správy o implementácii a čerpaní štrukturálnych fondov a Kohézneho fondu v rámci operačných programov Národného strategického referenčného rámca. Aj napriek tejto skutočnosti však poznamenávame, že ako problematický bod Operačného programu Konkurencieschopnosť a hospodársky rast sa javí fakt, že mikropodniky, ktoré predstavujú rastúcu skupinu podnikateľských entít a z hľadiska početnosti predstavujú 97% všetkých aktívnych podnikateľských subjektov, čerpali len 34,6% prostriedkov. Naopak zostávajúce 3% tvorené malými, strednými a veľkými podnikmi čerpali až 65,4% disponibilných prostriedkov OP KaHR. Podpora sektora malých a stredných podnikov realizovaná prostredníctvom štátnych programov zohráva dôležitú

úlohu hlavne voči skupine začínajúcich a malých podnikateľov, ktoré sú najviac ohrozené zlyhaniami trhu a výkyvmi hospodárstva. Znepokojujúce sú však každoročne klesajúce finančné zdroje (národné) určené na realizáciu týchto opatrení. Finančný rámec podpory z národných zdrojov v súčasnosti vytvárajú hlavne nástroje Slovenskej záručnej a rozvojovej banky, Národnej agentúry pre rozvoj malého a stredného podnikania a Eximbanky. V rámci podpory malých a stredných podnikov na Slovensku zostáva pretrvávajúcim problémom jej rozdrobenosť medzi viacerých aktérov, čo sa logicky prejavuje v nedostatočnej koordinácii a synchronizácii tejto politiky. V rámci inštitucionálneho rámca podpory MSP na Slovensku má najvýznamnejšie postavenie Ministerstvo hospodárstva SR, ako orgán zodpovedný za stratégiu tvorby podnikateľského prostredia a podporu MSP a Národná agentúra pre rozvoj malého a stredného podnikania ako špecializovaná inštitúcia realizujúca širokú škálu podporných nástrojov zameraných na rozvoj sektora MSP. Vzhľadom na množstvo ďalších aktérov zapojených do podpory MSP je nedostatkom inštitucionálneho rámca jeho roztrieštenosť a zložitosť. V súčasnosti sa agende pomoci MSP okrem Ministerstva hospodárstva SR a Národnej agentúry pre rozvoj malého a stredného podnikania venuje pomerne významné množstvo inštitúcií na jednotlivých úrovniach verejnej správy, ktoré medzi sebou často nedostatočne komunikujú a nimi realizované opatrenia vykazujú len minimálnu mieru koordinácie.

1.5 Rámec EÚ pre tvorbu politiky MSP

Keďže aj EÚ si kladie za cieľ zvýšenie konkurencieschopnosti a rast zamestnanosti dostáva sa do pozornosti čoraz častejšie problematika týkajúca sa podnikania, podnikateľského prostredia a osobitne MSP. Táto snaha bola premietnutá do viacerých strategických iniciatív ktoré definujú politiky EÚ v daných oblastiach. Východiskom je Stratégia Európa 2020¹⁰, ktorá je základným strategickým rozvojovým dokumentom EÚ, pre oblasť malého a stredného podnikania je kľúčovou iniciatíva Small Business Act (SBA), ďalšími významnými iniciatívami s dopadom na podnikateľské prostredie a podnikanie sú Akčný plán pre podnikanie 2020¹¹. Vláda Slovenskej republiky sa v programovom vyhlásení vlády z roku 2012 explicitne zaviazala rozšíriť uplatňovanie európskych zásad rozvoja malého a stredného podnikania prostredníctvom iniciatívy Small Business Act na Slovensku. SBA stavia na úspechoch politík Európskej komisie a členských štátov a vytvára nový politický rámec, ktorý zahŕňa politické a ekonomické nástroje v oblasti podpory podnikania. SBA vychádza a nadväzuje na Európsku chartu pre malé podniky, ktorá v r. 2000 po prvýkrát definovala politiku podpory MSP v rámci EÚ.

1.5.1 Zákon o malých a stredných podnikoch (Small Business Act)

Význam MSP pre európsku ekonomiku je zdôrazňovaný aj na najvyššej politickej úrovni. Na zasadnutí Európskej rady v marci 2008 bola vyjadrená silná podpora iniciatívy v oblasti ďalšieho posilňovania MSP - nazvanej „Small Business Act“ (SBA) pre Európu. Iniciatíva sa zameriavala na MSP z pohľadu zlepšovania ich udržateľného rastu a konkurencieschopnosti. Zamýšľaným cieľom bolo zlepšiť celkový politický prístup k podnikaniu, natrvalo zabudovať zásadu „najskôr myslieť v malom“ do procesu vytvárania politik, od regulácie až k verejným službám a podporovať rast MSP poskytovaním pomoci

¹⁰ Europe 2020 Strategy: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:2020:FIN:EN:PDF>

¹¹ Entrepreneurship 2020 Action Plan: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2012:0795:FIN:EN:PDF>

pri zvládaní problémov, ktoré im bránia v rozvoji. Najhlavnejšie dôvody, pre ktoré sa rozhodla Európska komisia rozhodla predstaviť „Small Business Act“ (SBA) pre Európu boli:

- 1) Nedostatočný rast zamestnanosti vo firmách. Za sedem rokov po ich založení vzrastie v EÚ v priemere zamestnanosť o 10 % až 20 %. Pričom napr. v USA narastie v priemere o 60 %. Rozdiel je pravdepodobne spojený s rôznymi prístupmi k politike trhu práce.
- 2) MSP aj naďalej čelia prípadom zlyhania, ktoré sťažujú podmienky na ich podnikanie a konkurencieschopnosť v porovnaní s ostatnými hráčmi najmä v oblastiach, ako sú financie (predovšetkým rizikový kapitál). Napríklad asi 21 % MSP uvádza, že majú problém dostať sa k finančným prostriedkom.
- 3) Nedostatočné výsledky a sťažené podmienky majú MSP aj v oblasti výskumu, inovácií a regulácií týkajúcich sa životného prostredia.
- 4) Situáciu zhoršuje nedostatok manažérskych a technických kvalifikovaných síl a pretrvávajúca strnulosť trhu práce.

Okrem riešenia týchto problematických oblastí vychádza iniciatíva SBA aj z presvedčenia, že vytvorenie tých najlepších možných podmienok pre MSP závisí od spoločenského uznania, ktorého sa podnikateľom dostane. Celková klíma v spoločnosti by mala viesť jednotlivcov k tomu, aby možnosť založiť si vlastnú firmu považovali za atraktívnu a uvedomili si, že MSP významne prispievajú k rastu zamestnanosti a k ekonomickej prosperite. SBA pozostáva zo súboru 10 princípov, ktoré zakotvujú opatrenia pre podporu MSP v rôznych oblastiach. Tieto princípy je potrebné rešpektovať pri tvorbe pravidiel pre podporu MSP a pri zlepšovaní právneho a administratívneho prostredia. Jednotlivým princípom SBA z pohľadu ich uplatňovania v praxi je venovaná samostatná kapitola v ďalšej časti materiálu. Medzi významné aktivity EK v tomto smere patrí vytvorenie štruktúry vyslancov pre MSP (SME Envoys) v máji 2011. Úloha vyslancov pre MSP je monitorovať implementáciu SBA v jednotlivých členských krajinách, koordinovať iniciatívy a navrhovať opatrenia na zlepšenie postavenia MSP. Na Slovensku pozíciu Vyslancu pre MSP zastáva GR Národnej agentúry pre rozvoj malého a stredného podnikania (NARMSP).

1.5.2 Stratégia Európa 2020 (Europe 2020 - A European strategy for smart, sustainable and inclusive growth)

V roku 2010 Európska rada schválila stratégiu pre ďalšie obdobie s názvom „*Európa 2020*“, ktorá nahradila Lisabonskú stratégiu. Podstatou stratégie je koordinácia hospodárskych politík a politík zamestnanosti s cieľom zabezpečiť rast a zamestnanosť v EÚ. Stratégia z obsahového hľadiska zastrešuje ciele výber tém, iniciatív a sektorových stratégií z politík EÚ, hlavne výskumu, vzdelávania, zamestnanosti a sociálnych záležitostí, informačnej spoločnosti, podnikania a priemyslu, energetiky, životného prostredia. Stratégia Európa 2020 je postavená na troch vzájomne prepojených prioritných oblastiach – inteligentnom raste, rozvoji hospodárstva založeného na znalostiach a inováciách, udržateľnom raste podporujúcom nízko emisné konkurencieschopné hospodárstvo s efektívnou spotrebou zdrojov a inkluzívnom raste podporujúcom vysokú zamestnanosť, sociálnu a územnú súdržnosť. Z pohľadu MSP môžeme za najrelevantnejšie oblasti Stratégie Európa 2020 považovať podporu internacionalizácie, t. j. zlepšenie prístupu k jednotnému trhu a trhom mimo EÚ, zlepšenie prístupu k ochrane duševného vlastníctva, urýchlenie vytvorenia interoperabilných noriem, zlepšenie prístupu ku kapitálu a plné využitie politík v oblasti dopytu, napr. prostredníctvom verejného obstarávania a inteligentnej, resp. lepšej regulácie. Stratégia tiež pomáha vytvoriť podmienky pre rozsiahly rast MSP zameraný na dosiahnutie

vedúcich pozícií na rozvíjajúcich sa trhoch a podporovať inovácie v oblasti informačných a komunikačných technológií. Dôležitým faktorom v rámci stratégie je aj spolupráca s Európskou investičnou bankou na udržanie a zvýšenie poskytovania úverov MSP udržateľným tempom, ako aj tvorba synergií s Európskym investičným fondom prostredníctvom operácií na rozdelenie rizika a vytvorenie európskeho fondu, ktorý bude poskytovať kapitál fondom investujúcim vo viacerých členských štátoch.

1.5.3 Akčný plán pre podnikanie 2020 (Entrepreneurship 2020 Action Plan)

Heslom „Akčného plánu pre podnikanie 2020“ je, že Európa potrebuje viac podnikateľov, aby opäť zaznamenala rast a vyššiu mieru zamestnanosti. Podnikanie je totiž významnou hnacou silou hospodárskeho rastu a vytvárania pracovných miest. Akčný plán zároveň nadväzuje na iniciatívu SBA, ktorá je zameraná na zlepšenie celkového prístupu k podnikaniu. V EÚ dlhodobo klesá podiel osôb preferujúcich samostatnú zárobkovú činnosť pred stálym zamestnaním. Kým pred tromi rokmi bola samostatná zárobková činnosť pre 45 % Európanov prvou voľbou, v súčasnosti sa toto percento znížilo na 37 %. Potenciálni podnikatelia nemajú v Európe vo všeobecnosti priaznivé podmienky na začatie podnikania. Systém vzdelávania nevytvára dostatočné predpoklady na rozbehnutie podnikateľskej činnosti, podnikatelia majú zložitý prístup k financovaniu a externým trhom, pretrvávajú ťažkosti pri prevode podnikov, obavy zo sankcií v prípade porušenia povinností a neúmeraná administratívna záťaž podnikania. Podľa Akčného plánu musí Európa prejsť dôkladnou a rozsiahlou kultúrnou zmenou. Je potrebné zabezpečiť, aby bolo podnikanie pre Európanov atraktívnou príležitosťou. Toto je možné dosiahnuť len prostredníctvom ambiciózných a koordinovaných opatrení všetkých relevantných orgánov na európskej, vnútroštátnej a regionálnej úrovni. Európska komisia v Akčnom pláne zdôrazňuje opatrenia v tých oblastiach, v ktorých sa po preskúmaní implementácie iniciatívy SBA zistila potreba ďalšieho zlepšovania na vnútroštátnej a európskej úrovni. Akčný plán navrhuje tri oblasti, v ktorých je potrebné prijať okamžité opatrenia:

- vzdelávanie a odborná príprava v oblasti podnikania na podporu rastu a zakladania podnikov;
- posilnenie rámcových podmienok pre podnikateľov odstránením existujúcich štrukturálnych prekážok a ich podporovaním v kľúčových fázach fungovania podniku;
- zdynamizovanie kultúry podnikania v Európe: výchova novej generácie podnikateľov.

Záver kapitoly:

Európska únia si uvedomuje, že zdravé a výkonné malé a stredné podniky predstavujú základ ekonomického rastu a sú nenahraditeľnou súčasťou pre trvalo udržateľný rast európskeho hospodárstva. Rámec EÚ pre tvorbu politiky MSP upravuje viacero strategických dokumentov, ktoré obsahujú špecifické ciele, nástroje a opatrenia so zámerom skvalitniť celkové podmienky MSP. Medzi najzásadnejšie dokumenty s medzinárodným rozmerom patria Zákon o malých a stredných podnikoch, Stratégia Európa 2020, Akčný plán pre podnikanie 2020, ktoré vo veľkej miere pomáhajú v Európe zlepšovať podmienky pre podnikanie MSP.

1.6 Analýza stavu MSP z hľadiska uplatňovania princípov SBA

Small Business Act for Europe, resp. Zákon o malých a stredných podnikoch (ďalej aj ako SBA) je hlavnou (vlajkovou) iniciatívou politiky EÚ na podporu malých a stredných podnikov. Implementácia SBA predstavuje pre Európsku úniu a jej jednotlivé členské štáty kľúčovú výzvu v rámci podpory malého a stredného podnikania a vytvárania vhodného podnikateľského prostredia aj pre tie najmenšie podniky, keďže typickými podnikmi v EÚ sú mikropodniky, tvoriace až 91,8% zo všetkých malých a stredných podnikov. SBA v sebe zahŕňa všetky doterajšie parciálne kroky a iniciatívy EÚ, čím vytvára priestor pre reflektovanie relatívne rozsiahlej škály potrieb MSP. Zákon o malých a stredných podnikoch tvorí súbor 10 princípov (zásad)¹². Vo všeobecnosti predstavuje východisko pre realizáciu politik, ktoré sú nevyhnutné na vytvorenie rovnakých podmienok pre všetky malé a stredné podniky v EÚ. Zároveň zahŕňa aj nástroje pre zlepšenie administratívneho a regulačného prostredia, ktoré MSP umožnia využiť svoj potenciál na vytváranie pracovných príležitostí a zabezpečenie rastu.

Tabuľka: Základné princípy Zákona o malých a stredných podnikoch

1.	Vytvoriť prostredie, v ktorom môžu podnikatelia a rodinné podniky rásť a byť odmeňovaní za svoje podnikateľské úsilie
2.	Zabezpečiť, aby čestní podnikatelia, ktorí zbankrotovali, mohli rýchlo dostať druhú šancu
3.	Vytvárať pravidlá podľa zásady „najskôr myslieť v malom“
4.	Zariadiť, aby orgány verejnej správy reagovali na potreby MSP
5.	Prispôsobiť nástroje verejnej politiky potrebám MSP: uľahčiť MSP účasť na verejnom obstarávaní a lepšie využiť prostriedky štátnej pomoci pre MSP
6.	Uľahčiť MSP prístup k financiam a vytvoriť právne a podnikateľské prostredie, ktoré bude podporovať včasné úhrady obchodných transakcií
7.	Nabádať MSP na lepšie využívanie príležitostí, ktoré ponúka jednotný trh
8.	Podporovať zvyšovanie zručností v MSP a všetky formy inovácií
9.	Umožniť MSP premieňať environmentálne výzvy na príležitosti
10.	Povzbudzovať a podporovať MSP tak, aby mohli ťažiť z rastúcich trhov

Zdroj: Európska komisia

Implementácia odporúčaní Zákona o malých a stredných podnikoch je potrebná pre dosiahnutie pokroku vo vzťahu k zabezpečeniu priaznivého a motivujúceho podnikateľského prostredia. Toto prostredie následne, priamo, či nepriamo, napomôže dosiahnuť ciele aktuálnej stratégie Európa 2020. Za účelom zistenia pokroku v implementácii SBA Európska komisia uskutočnila v roku 2011 odpočet skutočného stavu v oblastiach pokrytých jednotlivými princípmi. Hodnotenie SR v napĺňaní princípov SBA zo strany EK je uvedené v nasledovnej tabuľke.

¹² <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2008:0394:FIN:SK:PDF>, strana 5.

Tabuľka: Hodnotenie SR v plnení opatrení Zákona o malých a stredných podnikoch

Princíp	Podstata princípu	Hodnotenie Slovenskej republiky podľa EK
1.	<i>Vytvoriť prostredie, v ktorom môžu podnikatelia a rodinné podniky rásť a byť odmeňovaní za svoje podnikateľské úsilie</i>	Podnikanie nie je na Slovensku vnímané ako preferovaná alternatíva zárobkovej činnosti. Napriek tomu, že preferencia závislej činnosti pred podnikaním existuje aj na úrovni EÚ, celkový vzťah k podnikaniu je v EÚ oveľa lepší, než na Slovensku. Kým na Slovensku by si podnikanie (ako kariéru) vybralo len 26 % obyvateľov, priemer EÚ dosahuje 45 % ¹³ . Navyše len 21,7 % populácie si myslí, že je vôbec možné (oplatí sa) začať podnikateľ. Dôvodom sú rôzne existujúce prekážky, ako napríklad nedostatok finančných zdrojov, nevhodná situácia pre začatie podnikania, chýbajúca myšlienka pre rozbehnutie podnikania a pod. Pre porovnanie, v roku 2007 sa v podobnom prieskume takto vyjadrilo 39 % populácie ¹⁴ . Na Slovenskú je dlhodobo zaznamenávané vysoké percento zánikov podnikov, ktoré je jedným z najvyšších v krajinách EÚ. V podnikaní pôsobí výrazne menší podiel žien a iba malý počet zástupcov znevýhodnených (marginalizovaných) skupín spoločnosti. Zhoršovanie podmienok pre podnikanie, nedostatočná príprava a chýbajúce podporné nástroje odrádzajú množstvo mladých ľudí, najmä absolventov škôl od realizácie kariéry podnikateľa. V slovenskej legislatíve nie je stanovený právny status pre rodinné podnikanie.
2.	<i>Zabezpečiť, aby čestní podnikatelia, ktorí zbankrotovali, mohli rýchlo dostať druhú šancu</i>	Nepriaznivé podmienky pre „poctivých“ podnikateľov, ktorí neuspeli a chceli by začať odznova. Problémom je napríklad extrémne dlhý čas potrebný pre ukončenie podnikania (4 roky, čo je dvojnásobok priemeru EÚ štátov) a náklady súvisiace s ukončením podnikania. Tie v SR predstavujú 18% z majetku dlžníka, teda o 80% viac, ako priemer EÚ. Ide o prejav problému nízkej kapitalizácie vlastnými zdrojmi a neskorého vstupu do formálnych procesov likvidácie (konkurzu). Negatívne je vnímaná aj pomoc, ktorá je podnikateľom poskytovaná pri podpore v ďalšom podnikaní – teda v získaní „druhej šance“.
3.	<i>Vytvárať pravidlá podľa zásady „najskôr myslieť v malom“</i>	V tejto oblasti SR výrazne zaostáva. Proces znižovania regulačného a administratívneho zaťaženia podnikania je de facto len na začiatku, i keď s ambicióznym cieľom eliminovať byrokráciu minimálne o 25%. Snahy o riadne využívanie nástrojov posudzovania dopadov regulácií na podnikateľské prostredie a znižovanie byrokracie narážajú na rezistenciu zo strany subjektov verejnej správy. V otázke MSP testovania SR doposiaľ nepodnikla žiadne relevantné kroky.
4.	<i>Zariadiť, aby orgány verejnej správy reagovali na potreby MSP</i>	V tejto oblasti SR primárne stagnuje. Napríklad čas potrebný na založenie firmy je ešte stále príliš dlhý a rovnako by bolo vhodné znížiť aj požadovaný základný kapitál, ktorý v absolútnom ponímaní nie je príliš vysoký, no v pomere k príjmom v ekonomike presahuje priemer EÚ. Negatívne hodnotený je aj počet platieb daní a čas potrebný pre naplnenie hlavných daňových povinností, čo poukazuje na prehnatú byrokráciu a absenciu elektronických riešení. Služby e-governmentu nedosahujú požadovanú úroveň a stále existuje významná byrokrácia.
5.	<i>Prispôbiť nástroje verejnej politiky potrebám MSP: uľahčiť MSP účasť na verejnom obstarávaní a lepšie využiť prostriedky štátnej pomoci pre MSP</i>	Slovensko zaostáva za priemerom EÚ. Na jednej strane MSP na Slovensku získali v roku 2010 významný podiel zákaziek z verejného obstarávania (65 % celkovej zmluvnej hodnoty zadanej na základe verejného obstarávania), čo výrazne prevyšuje priemer EÚ (38 % - priemer EÚ)
6.	<i>Uľahčiť MSP prístup k</i>	

¹³ Prehľad základných skutočností o iniciatíve SBA 2012, Slovensko, Európska komisia, Podnikanie a priemysel;

http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/facts-figures-analysis/performance-review/files/countries-sheets/2012/slovakia_sk.pdf

¹⁴ Flash Eurobarometer číslo 283, 2009

	<i>financiám a vytvoriť právne a podnikateľské prostredie, ktoré bude podporovať včasné úhrady obchodných transakcií</i>	SR dosahuje priemer EÚ, pričom v niektorých ukazovateľoch aj lepšie výsledky, ako iné krajiny EÚ. Slovensko zaznamenalo napríklad nižšie percento MSP ktoré pocítili zhoršenie ochoty bánk poskytnúť úver a dosiahlo aj nižší priemerný čas pre príjem platby, ako je priemer EÚ. Zároveň však platí, že finančné nástroje na podporu MSP v SR - okrem výnimiek ¹⁵ - nie sú spravídla špecificky zamerané na MSP, navyše, keďže sú nastavené na štandardných bankových klientov, najmenšie kategórie MSP majú len malú možnosť sa do nich zapojiť. Tradičným problémom Slovenska zostáva nerozvinutý kapitálový trh a s tým spojená dostupnosť rizikového kapitálu, ktorý je dôležitý najmä pre inovatívne a rýchlorastúce spoločnosti. Vo využívaní rizikového kapitálu je Slovensko dlhodobo na chvoste krajín EÚ.
7.	<i>Nabádať MSP na lepšie využívanie príležitostí, ktoré ponúka jednotný trh</i>	Ide o jedinú zo silných stránok Slovenska. Transpozícia európskej legislatívy a direktív do národného systému vytvára prostredie malej, ale otvorenej ekonomiky. Toto prostredie následne umožňuje MSP, aby sa naplno realizovali aj v oblasti importu a exportu na jednotnom trhu. Napriek relatívne vysokému zapojeniu do obchodovania na jednotnom trhu EÚ (v porovnaní s priemerom EÚ) nie je potenciál MSP v oblasti zahraničného obchodu využitý v plnej miere. Navyše sa úloha MSP obmedzuje predovšetkým na obmedzený počet exportérov z niektorých odvetví priemyselnej výroby. Slabšou stránkou Slovenska zostáva miera transpozície direktív.
8.	<i>Podporovať zvyšovanie zručností v MSP a všetky formy inovácií</i>	V tejto oblasti SR dosahuje nulový pokrok, čo znamená, že SR nedosahuje ani priemerné hodnoty ostatných krajín EÚ. Týka sa to tak ukazovateľov inovačnej výkonnosti, ako aj využívania príležitostí pre vzdelávanie a posilňovanie kompetencií zamestnancov v rámci MSP.
9.	<i>Umožniť MSP premieňať environmentálne výzvy na príležitosti</i>	Výkon Slovenska je približne na úrovni priemeru EÚ. Sú však aj oblasti, v ktorých SR mierne preyšuje priemer. Týmto oblasťami sú miera zavádzania opatrení na efektívne využívanie zdrojov, percento MSP ponúkajúcich ekologické produkty alebo služby a počet MSP s vyšším než 50% podielom takýchto výrobkov a služieb na obrate. Na druhej strane SR zaostáva v počte zavedených inovácií s prínosom pre životné prostredie (eko-inovácie) a v miere využívania opatrení verejnej podpory pre činnosti týkajúce sa efektívneho využívania zdrojov a výroby ekologických produktov. Schéma EMAS a iné systémy environmentálneho manažérstva sú na Slovensku doposiaľ málo využívané, v segmente MSP takmer vôbec, pričom bez výraznejších podporných stimulov nie je predpoklad ich rozšírenia.
10.	<i>Povzbudzovať a podporovať MSP tak, aby mohli rásť z rastúcich trhov</i>	SR je pod úrovňou Európskej únie, napriek lepším výsledkom exportu a importu MSP než je priemer EÚ. Tento stav pramení z existencie dlhobodej, prehnanej byrokracie prítomnej na Slovensku (čas potrebný pre import je napr. 19 dní v SR, priemer EÚ je cca 12 dní). Prítomným jedným z podstatných faktorov úspešného zahraničného obchodu, je stabilný a jednoduchý regulačný rámec, vrátane minimálnej administratívnej náročnosti.

¹⁵ NARMSP realizuje už od 90-tych rokov finančné schémy zamerané na poskytovanie úverového financovania, napríklad v podobe Mikropôžičkového programu. Podľa analýzy NARMSP absorpčná kapacita len v oblasti mikropôžičkového programu je na úrovni viac ako 700 mil. €.

Záver kapitoly:

Za účelom zistenia pokroku v implementácii SBA Európska komisia uskutočnila v roku 2011 odpočet skutočného stavu v oblastiach pokrytých jednotlivými princípmi. Vyhodnotenie pokroku bolo však zo strany EK posúdené za dostatočné iba na komunitárnej úrovni. V prípade Slovenska je pokrok nedostatočný, pretože v porovnaní s priemerom EÚ sa pozícia Slovenska zhoršila¹⁶. EK konštatuje, že jedinou oblasťou, v ktorej SR dosahuje lepšie výsledky, než je priemer EÚ, je využívanie výhod, ktoré ponúka jednotný trh. V ostatných oblastiach sú výsledky Slovenska pod priemerom EÚ, resp. na úrovni priemeru EÚ. Vývoj pozície Slovenska v rámci krajín EÚ vyvoláva znepokojenie, keďže mnohé oblasti vykazujú v čase len obmedzený pokrok alebo zhoršenie situácie.

1.7 Podnikateľské prieskumy

Výsledky kvantitatívnych prieskumov, realizované NARMSP, sú uskutočňované za účelom monitorovania podnikateľského prostredia a poskytujú mäkké dáta týkajúce sa názorov podnikateľských subjektov na stav a kvalitu podnikateľského prostredia. Prieskumy tak dotvárajú mozaiku štatistických a faktografických informácií pre komplexnú analýzu podnikateľského prostredia a stavu MSP na Slovensku, napríklad:

Na základe medzinárodného porovnania vyplývajúceho z výskumu GEM¹⁷ v roku 2011 môžeme konštatovať, že na Slovensku v súčasnosti stále ešte existuje potenciál pre podnikanie. Na druhej strane podnikateľské prostredie na Slovensku podľa hodnotenia prieskumu názorov expertov (NES)¹⁸ vo všeobecnosti zaostáva za priemerom Európy. Podpriemerné skóre dosahuje v hodnotení 15 z 24 podmienok na podnikanie.

Výsledky prieskumu, ktorý hodnotil situáciu podľa jednotlivých princípov SBA z roku 2013¹⁹ poukazujú na negatívne postoje podnikateľov voči súčasnému stavu a zmenám podmienok na podnikanie, ako aj k možnostiam získať verejnú finančnú podporu pre svoje podnikanie. Ako celkovo zlé hodnotilo súčasné podmienky na podnikanie až 82 % podnikateľov zapojených do prieskumu. Medzi ďalšie zistenia prieskumu patrí, že:

- i) len 2 % oslovených podnikateľov hodnotili úroveň elektronickej komunikácie s orgánmi verejnej a štátnej správy ako výbornú;
- ii) len 2 % oslovených podnikateľov uviedli, že v predchádzajúcich dvoch rokoch využili nejaký druh verejnej podpory na presadzovanie efektívnejšieho využívania zdrojov alebo na podporu ekologických produktov a služieb. Ďalších 5 % oslovených MSP sa síce o podobný typ verejnej podpory v priebehu posledných dvoch rokov pokúšalo, ale neboli úspešní;
- iii) celkovú spokojnosť s úrovňou verejnej podpory pre zavádzanie inovácií deklarovala necelá pätina (17,1 %) oslovených podnikateľov. Celkovú nespokojnosť s úrovňou verejnej podpory pre zavádzanie inovácií deklarovalo 68 % opýtaných;

¹⁶ Prehľad základných skutočností o iniciatíve SBA 2012, Slovensko, Európska komisia, Podnikanie a priemysel;

¹⁷ Global Entrepreneurship Monitor (Globálny monitor podnikania) – najväčšia svetová akademická štúdia o podnikaní; zapojenie Slovenska od roku 2011

¹⁸ National Expert Survey (prieskum na základe odpovedí národných expertov) v rámci druhej fázy hodnotenia GEM, ktorá nasleduje po prieskume dospelaj populácie (APS).

¹⁹ Prieskum realizovaný NARMSP v spolupráci s agentúrou Focus- Hodnotenie uplatňovania princípov SBA, 2013

- iv) len necelé 1 % MSP hodnotilo možnosti získať finančné zdroje z podporných programov pre svoje podnikanie ako výborné.

Z výsledkov prieskumu hodnotiaceho prístup mikropodnikov, malých podnikov a živnostníkov k finančným zdrojom z roku 2013 vyplýva, že dominantným zdrojom financovania začiatku podnikania týchto skupín podnikateľov boli vlastné úspory. Bankový úver podľa výsledkov prieskumu využilo v priebehu predchádzajúcich 12 mesiacov len 15,4 % podnikateľov, pričom nedostatočné zabezpečenie úveru bolo najčastejším dôvodom zamietnutia plne neuspokojených žiadostí o úver. V tejto súvislosti by bola vhodná výraznejšia podpora záručných schém pre zlepšenie podmienok čerpania úverov týchto skupín podnikateľov. V prípade začínajúcich živnostníkov (ktorí podnikajú menej ako 3 roky) však takmer polovica využila na rozbeh podnikania príspevok z Úradu práce, čo svedčí o významnom aktivačnom efekte tejto formy podpory pre začínajúcich živnostníkov.

Výsledky prieskumu vnímania a uplatňovania spoločensky zodpovedného podnikania na Slovensku z roku 2010 svedčia o nízkom povedomí a poznaní tohto konceptu medzi MSP. Z toho vyplýva, že priestor na podporné opatrenia napomáhajúce výraznejšej motivácii pre zavádzanie konceptu zodpovedného podnikania v prostredí malého a stredného podnikania je pomerne značný.

Záver kapitoly:

Podnikateľské prostredie na Slovensku podľa hodnotenia prieskumu názorov expertov (NES) vo všeobecnosti zaostáva za priemerom Európy. Podpriemerné skóre dosahuje v hodnotení 15 z 24 podmienok na podnikanie. Z hľadiska krajín V4 stav podnikateľského prostredia na Slovensku možno považovať za porovnateľný. Pokles konkurencieschopnosti slovenskej ekonomiky je konštatovaný aj v rámci rebríčkov hodnotiacich kvalitu podnikateľského prostredia (hodnotenie Svetovej banky Doing Business 2013 a Hodnotenie konkurencieschopnosti SR z pohľadu Svetového ekonomického fóra). Slovenská republika si podľa výsledkov oboch rebríčkov hodnotiacich kvalitu podnikateľského prostredia a úroveň konkurencieschopnosti svoju pozíciu v priebehu predchádzajúcich piatich rokov zhoršila, pričom výraznejší prepad zaznamenala v rámci hodnotenia konkurencieschopnosti ekonomiky. Podľa dosiahnutých výsledkov je možné konštatovať, že ostatné hodnotené krajiny výraznejšie pracujú na zlepšovaní situácie v uvedených oblastiach, pričom Slovenská republika naopak z dlhodobého hľadiska stagnuje, čo sa odráža na neustále zhoršujúcej sa pozícii. Túto situáciu potvrdzujú aj prieskumy realizované priamo u podnikateľských subjektov. Výsledky prieskumu, ktorý hodnotil situáciu podľa jednotlivých princípov SBA z roku 2013 poukazujú na negatívne postoje podnikateľov voči súčasnému stavu a zmenám podmienok na podnikanie, ako aj k možnostiam získať verejnú finančnú podporu pre svoje podnikanie. Pozitívom Slovenska je rastúci záujem / preferencia obyvateľov vo vzťahu k podnikaniu (na rozdiel od klesajúceho trendu v krajinách EÚ-27), ako aj pozitívnejšie hodnotenie reálnosti plánov začať podnikat' v budúcnosti v porovnaní s postojmi obyvateľov EÚ-27 preukázal zrealizovaný prieskum podnikateľskej aktivity z roku 2012.

1.8 SWOT analýza malého a stredného podnikania na Slovensku

Silné stránky	Slabé stránky
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Početne silný sektor MSP (99,9 % podiel z celkového počtu podnikateľských subjektov, v podnikovej ekonomike poskytuje pracovné príležitosti 71,8 % aktívnej pracovnej sily a podieľa sa 55,1 % na tvorbe pridanej hodnoty) ▪ Silná existencia priemyselnej základne a rozvinutá priemyselná infraštruktúra ▪ Výhodná geografická poloha v strede Európy ▪ Relatívne krátke lehoty súvisiace so začatím podnikania ▪ Existencia Jednotnej metodiky na posudzovanie vybraných vplyvov, ako základu pre systematické hodnotenie dopadov regulácií na podnikateľské prostredie ▪ Vysoký podiel MSP na hodnote udelených zákaziek v rámci verejného obstarávania ▪ Dobrá schopnosť MSP presadiť sa na spoločnom trhu EÚ 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Nedostatočná podpora začínajúcich MSP ▪ Neistota vyplývajúca z častého novelizovania dôležitých legislatívnych úprav relevantných pre podnikanie. ▪ Neexistujúci systém hodnotenia vplyvov legislatívy na MSP (MSP test) a neuplatňovanie zvyhodňovania MSP v rámci regulačných a administratívnych povinností v porovnaní s veľkými podnikmi ▪ Nízky počet MSP dosahuje kladný hospodársky výsledok (r. 2011-56%) ▪ Zadlženosť MSP, ktorá je na úrovni 66,3% (2011), je blízko rizikovej úrovne finančnej udržateľnosti ▪ Nevhodná veľkostná štruktúra podnikov (dominancia mikropodnikov, klesajúci podiel stredných podnikov)
Príležitosti	Hrozby
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Podpora MSP a uplatňovanie SBA je oficiálnou prioritou vlády Slovenskej republiky a zároveň prioritou podpory pre programové obdobie 2014 - 2020 ▪ Zjednodušenie legislatívy pre znovunaštartovanie podnikania ▪ V rámci Jednotnej metodiky na posudzovanie vybraných vplyvov zaviesť hodnotenia dopadov aplikovanej legislatívy na MSP (MSP test) ▪ Naštartovanie kapitálového financovania ako podpory pre začínajúce rýchlorastúce podniky ▪ Realizácia projektov a iniciatív na podporu pôsobenia MSP na Jednotnom trhu EÚ (napr. sieť EEN) ▪ Využitie potenciálu obchodných príležitostí na trhoch tretích krajín spoluprácou s OBEO 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Zlá veková štruktúra a hroziaci prepád počtu aktívnych podnikateľov ▪ Pokračujúci proces zániku podnikov ▪ Pretrvávajúce preťahov spojených s likvidáciou podniku a vysporiadaním záväzkov ▪ Nezavedenie systému hodnotenia dopadov aplikovanej legislatívy na MSP (MSP test) ▪ Chýbajúca finančná podpora pre začínajúce inovatívne podniky ▪ Dlhodobá podfinancovanosť MSP, ktorá sa prejavuje v nízkom potenciáli pre expanziu, akvizície a nízkej ziskovosti ▪ Útlm podnikateľských aktivít v dôsledku problémov spoločnej európskej meny a neistoty vyplývajúcej z vývoja globálnej a európskej krízy ▪ Znižovanie konkurencieschopnosti MSP ▪ Príliš veľká koncentrácia zahraničného obchodu na Jednotný trh EÚ, nevyužívanie príležitostí na trhoch tretích krajín

1.9. Odporúčania pre prijímanie ďalších podporných opatrení pre MSP

Viacere už prijaté opatrenia vlády SR, ktoré boli orientované na zmiernenie dopadov hospodárskej krízy mali pozitívny dopad aj na malé a stredné podniky. V rámci schválených materiálov (napríklad Návrh politiky vlády SR na zlepšenie podnikateľského prostredia v SR, Správa o stave podnikateľského prostredia v Slovenskej republike s návrhmi na jeho zlepšovanie, Opatrenia v hospodárskej politike na podporu hospodárskeho rastu) išlo predovšetkým o opatrenia legislatívneho charakteru v oblasti znižovania administratívnej záťaže. Veľkým prínosom v tomto smere bolo aj aplikovanie Smernice 2006/123/ES o službách na vnútornom trhu, ktorá výrazne prispela k zjednodušeniu postupov pri vstupe do

podnikania. V tejto súvislosti by vláda SR mala naďalej pokračovať v znižovaní administratívneho zaťaženia podnikateľov a zjednodušovania postupov pri podnikaní, ako aj zabezpečení dostatočných informácií z oblasti podnikania. Pri prijímaní nových opatrení by mala byť sledovaná jasná logika a filozofia s cieľom zabezpečiť efektívnu podporu malým a stredným podnikom zo strany vlády a verejných inštitúcií.

Súčasnú hospodársku krízu, ktorej dopad sme pocítili najmä kvôli vysokému napojeniu na zahraničné trhy, nie je Slovensko schopné prekonať samo. Je však možné vytvoriť na trhu flexibilné prostredie pre podnikateľov a osobitne pre malé a stredné podniky, aby sa dokázali prispôsobovať dopadom krízy. Flexibilitu v tomto vyjadrení je možné chápať v troch rovinách.

- časová, finančná a byrokratická jednoduchosť začatia podnikania,
- administratívna nenáročnosť vedenia podnikania, vymožitelnosť zmluvných vzťahov a minimalizácia obmedzení a zásahov zo strany štátu,
- jednoduchosť skončenia podnikania a urýchlenie konkurzných konaní.

V prípade snahy o ďalšiu podporu malých a stredných podnikov by nové opatrenia zo strany vlády SR mali zohľadňovať nasledovnú filozofiu:

• **zvyšovanie flexibility na trhu**

Malé a stredné podniky sú, napriek svojej schopnosti rýchlejšie sa prispôbiť zmeneným podmienkam, vystavené vysokému riziku zániku a finančných problémov znásobených sťaženým prístupom k úverom. Napriek tomu práve sektor malých a stredných podnikov má najvyšší potenciál rýchlo reagovať na výkyvy a efektívne vyplňať vznikajúce medzery na trhu. Zvýšenie flexibility na trhu umožní rýchlejšiu reštrukturalizáciu hospodárstva a prispôbenie sa novým podmienkam.

• **systemovosť a dlhodobosť prijímaných opatrení**

Je potrebné odlišovať opatrenia s krátkodobým efektom od opatrení systémových a dlhodobých. V krátkodobom horizonte môžu určité opatrenia odvrátiť neželané dopady, avšak v strednodobom horizonte prinesú ešte vyššie riziká krachu podnikov a rastu nezamestnanosti. Systémové opatrenia naopak nedokážu priniesť okamžitý efekt, avšak v strednodobom a dlhodobom horizonte podporujú ozdravenie hospodárstva, príchod nových investícií na Slovensko, vyššiu inovatívnu činnosť podnikov, rast produktivity práce, reálnej mzdy a tým aj rast dopytu a zamestnanosti.

• **neposkytovanie selektívnych zvýhodnení**

Rizikom, ktorému sa je potrebné vyhnúť pri prijímaní ďalších opatrení je selektívne zvýhodňovanie vybraných odvetví či dokonca podnikov. Zvýhodnené odvetvie následne odčerpáva dopyt z ostatných odvetví. Vysokým rizikom pre malé a stredné podniky je selektívne zvýhodňovanie veľkých podnikov. Veľké podniky majú výhodu nižších nákladov z rozsahu, väčšej vyjednávacjej sily a ľahšieho prístupu ku kapitálu. Ich ďalšie zvýhodňovanie či selektívna podpora by viedli ku komparatívnemu znevýhodneniu malých a stredných podnikov, ďalšiemu zhoršeniu ich vyjednávacjej pozície a vytesneniu pri získavaní bankových úverov.

• **podpora tvorby zdrojov v súkromnom sektore**

Často diskutovanou otázkou je nahrádzanie súkromného dopytu vládnymi výdavkami a financovaním rozvojových projektov rôzneho druhu. V praxi to môže znamenať, že verejné výdavky nemusia vždy multiplikovať hospodársky rast, dokonca ho môžu

znižovať. Súkromné investície a spotreba realizovaná na základe preferencií jednotlivcov by mala podporovať hospodársky rast. Toto odporúčanie teda vedie k aplikovaniu filozofie ponechania viac zdrojov súkromnému sektoru.